

СТЕНОГРАМА
комітетських слухань на тему: "Застосування, реалізація і
моніторинг спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів
(санкцій)"
02 грудня 2020 року

Веде засідання Голова Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва МЕРЕЖКО О.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сподіваюся, що сьогоднішні слухання допоможуть напрацювати конкретні рекомендації для органів виконавчої влади України, Президента України та Верховної Ради України задля підвищення ефективності санкційної політики нашої держави.

Щодо регламенту, то регламент виступів на наших слуханнях – 3 хвилини. Дискусії після розгляду кожного питання триватимуть від 5 до 15 хвилин. Зважаючи на велику кількість питань порядку денного, у мене до вас є велике прохання під час промов не виходити за рамки регламенту. І я буду прискіпливо слідкувати за цим.

І ще одне прохання. Оскільки це така нова форма проведення комітетських слухань, можна сказати, що це така своєрідна гібридна форма, зважаючи на такий формат нашого засідання, в залі та онлайн, я звертаюся до вас з проханням, щоб кожен учасник, починаючи свою промову, свій виступ, починав з того, що він представився. Тобто назвав своє ім'я, прізвище, орган і посаду.

Давайте почнемо із звернень представників комітетів, які є співорганізаторами сьогоднішніх слухань. Шановні колеги, прохання обмежити тривалість ваших виступів до 2 хвилин.

Отже, слово надається члену Комітету з питань національної безпеки, оборони та розвідки Сергію Івановичу Рахманіну. Будь ласка.

Шановні колеги, вибачте, тут у нас виникли деякі незначні технічні труднощі, і просимо хвилинку, щоб ми могли впоратися з цим. Тобто тут буквально йдеться про хвилину для того, щоб пересвідчитися, що все працює нормально з огляду на такий новий технічний формат.

Так, колеги, питання до вас. Чи чуто мене, чи ні? Як ви чуєте те, що я кажу чи ні? Єлизавета Олексіївна, мене чуто чи ні? Ви чуєте мене? Тут написано, що головуючого не чуто якраз.

Колеги, ми трохи змінили платформу. Мене чуто зараз чи ні, скажіть, будь ласка. Як ви чуєте?

НАЛИВАЙЧЕНКО В.О. Наливайченко чує вас, так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже добре. Я чую деяких з моїх колег. Тут є певні технічні труднощі, які ми намагаємося подолати. Зараз почнемо.

НАЛИВАЙЧЕНКО В.О. Наливайченко чує вас добре.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер, дуже вам дякую. Тоді починаємо.

Шановні народні депутати, представники міністерств і відомств, представники засобів масової інформації, шановні присутні!

Дозвольте розпочати наші спільні комітетські слухання на тему: "Застосування, реалізація і моніторинг спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)".

В умовах триваючої вже багаторічної агресії Російської Федерації проти України ця тема стає, кожного дня набуває все більшої актуальності. Сподіваюся, що сьогоднішні слухання допоможуть напрацювати окремі рекомендації для органів виконавчої влади України, Президента України та Верховної Ради задля підвищення ефективності санкційної політики нашої держави.

Стосовно регламенту декілька слів. Регламент виступів на наших слуханнях – 3 хвилини. 3 хвилини, підкреслюю. Дискусії після розгляду кожного питання триватимуть від 5 до 15 хвилин. Зважаючи на велику кількість питань порядку денного, у мене до вас є велике прохання під час промови, під час свого виступу не виходити за рамки регламенту. Я буду намагатися прискіпливо слідкувати за цим. І ще теж одне прохання до вас. Зважаючи на гібридний формат нашого засідання, в залі та онлайн, у мене прохання до всіх учасників починати свої виступи з представлення. Тобто назвати своє ім'я, прізвище, орган та посаду. Давайте почнемо наші слухання із звернень представників комітетів, які є співорганізаторами сьогоднішніх слухань. Шановні колеги, прохання обмежити тривалість ваших виступів до 2 хвилин.

Отже, слово надається члену Комітету з питань національної безпеки, оборони та розвідки Сергію Івановичу Рахманіну. Сергій Іванович, будь ласка.

_____. Пане Олександр, дуже погано чути вас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І тут прохання теж вимикати мікрофон, щоб учасники вимикали мікрофони, коли не виступають. Тому що це створює певний шум, і трошки складно буде почути один одного.

Сергій Іванович.

_____. Колеги, не всі вимкнули мікрофони, я бачу, Сергій, Дмитро Малиш, і тому не чуємо один одного.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, а зараз мене чутно?

_____. Тепер набагато краще вас чути.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Тоді слово надається Сергію Івановичу Рахманіну. Будь ласка, Сергію Івановичу.

Тоді слово надається Іванні Орестівні Климпуш-Цинцадзе, будь ласка. Іванна Орестівна, будь ласка.

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О. Добрий день, шановні пані і панове! По-перше, я дякую Комітету у закордонних справах за ініціативу. Я рада, що ми як Комітет з інтеграції України до Європейського Союзу, а я сподіваюся, що ми колись таки змінимо нашу назву до відповідної, долучилися до цього спільного засідання, і я думаю, що проведемо його плідно для того, щоби мати висновки спільні і рекомендації для урядових, насамперед, структур.

Знаєте, є така англійська приказка. Я думаю, багато хто з вас її знає, що, і, напевно, наша розмова про санкції вона насамперед могла би бути корисною, якщо ми будемо відвертими до самих себе. І це стосується того, що насамперед треба визнати, що наші українські санкції по відношенню до Російської Федерації вони є багато в чому набагато слабшими, ніж санкції наших партнерів.

Друге. Ми також маємо усвідомлювати і розуміти, що Російська Федерація прекрасно навчилася жити в багатьох із тих санкцій, які для неї спершу були болючими, і обходити ці санкції. Це теж є, на жаль, нашою дійсністю. Деколи вони обходять через своїх партнерів, своїх сателітів, і продаючи, і завозячи окрему продукцію, яка підпадає під санкції.

Ну, і третє. Це, скажімо, персональні санкції. Вони, напевно, не є таким найболючішим для Російської Федерації, тому що сам Путін робить багато для того, щоби, скажімо, він намагається зруйнувати взагалі сам принцип російської еліти зараз, який говорить про те, що там ніби заробляємо чи крадемо у Російській Федерації, витрачаємо на Заході.

Ну, і ми також маємо бути свідомими того, що санкції в їхньому сьогоdnішньому вигляді, вони, напевно, не будуть вічними. І ми маємо мати чіткий свій спільний голос стосовно того, як ми бачимо розвиток санаційної політики і від України, і, власне кажучи, від наших партнерів.

Також ми маємо з вами усвідомлювати, що наші західні партнери дуже часто йдуть на санкції, які вже на сьогодні... по відношенню до Російської Федерації, які на сьогодні не мають уже стосунку безпосередньо до України, чи порушення міжнародного права, які стосуються окупації наших земель і агресії Російської Федерації, які пов'язані напряму, наприклад, з несприйняттям використання Російською Федерацією тої ж хімічної зброї, як отруєння Навального чи, скажімо, висилка дипломатів по всім різним країнам в зв'язку з отруєнням Скрипалів.

Це очевидно все не означає, що ми не повинні боротися за те, щоби санкції зміцнювалися і, власне кажучи, також не означає, що ми не мали би переглянути і свій підхід до санкцій проти Російської Федерації в сторону його посилення. Тому одночасно з тим, що ми маємо продовжувати вимагати від Заходу і наполягати на тому, щоби санкції були: а) посилені; б) над їх

дотриманням був серйозний і жорсткий контроль для того, щоб Росія уникала чи не могла вдатися до посередників в обходи санкцій.

По-друге, очевидно, що ми маємо і далі працювати над тим, щоб, напевно, у енерговидобувній галузі, які є найболючішими для Російської Федерації чи одним із найболючіших для Російської Федерації, санкції посилювалися, очевидно стосується того ж "Північного потоку-2" чи технологій і обладнання для нафтовидобування чи газовидобування, думаю, що ми мали би також робити акцент на персональних санкціях, але які не обов'язково стосувалися тільки чиновників чи військових, чи бізнесменів, але, власне кажучи, і членів їх сімей. Це я думаю, що буде набагато серйозніше і болючіше для Російської Федерації, це може дати серйозніший ефект.

Ну, і третє. Як на мене, акцент ми маємо робити також і на таких чутливих темах, які є спільними для нас з точки зору цінностей з західним світом, щодо якраз поправлення прав людини, наступу на права людини. Ну, зокрема, наприклад, у Криму стосовно кримськотатарського населення чи українського населення, чи того ж застосування хімічної чи іншої забороненої зброї. Тобто розширювати також і свій спектр реагування на порушення Росією різних компонентів, скажімо, міжнародного співжиття.

Ну, і я думаю, що далі буде, напевно, конкретніша дискусія по тому, що ми можемо запропонувати, я спробую це також озвучити, з точки зору України, які конкретно санкції ми могли би зараз ініціювати на міжнародному рівні.

Дякую. І всім зичу нам плідної дискусії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую, Іванно Орестівно.

А зараз слово надається члену ініціативної групи з проведення цих слухань голові підкомітету з питань міжпарламентського співробітництва, двосторонніх та багатосторонніх відносин Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, народній депутатці України Ясько Єлизаветі Олексіївні. Будь ласка.

ЯСЬКО Є.О. Дякую, пане голово. Сподіваюся, всім чутно, і проблем зі звуком не буде.

Шановні колеги, експерти та всі, хто сьогодні приймає участь в цих слуханнях! Я дуже рада, що ці слухання відбуваються. Шкода, що в онлайн-форматі, але, незважаючи на це, дуже добре, що ми робимо певні кроки, щоб це все-таки переосмислити.

Я разом з Богданом Яременком, який є членом нашого комітету, ініціювала роботу з проведення комітетських слухань і вже провели певні влітку і восени консультації з органами влади, які залучені в наш санкційний зараз процес для того, щоби виокремити певні проблеми, можливі рішення для того, щоб зрозуміти, а що нам, в принципі, треба для того, щоб наш санкційний механізм був кращий і працював. І що з'ясувалося?

З'ясувалося, що, незважаючи на те, що в 14-му році Україна ухвалила Закон "Про санкції", незважаючи на те, що були укази про певні санкційні списки від України, це було дуже важливо для захисту наших національних інтересів в боротьбі проти агресії Російської Федерації, однак, на жаль, в цих законах є досить багато прогалин, таких, як наприклад, відсутність відповідальності за порушення санкцій, а також відсутність взагалі інформації, хто цей моніторинг проводить, який орган. І тут ми з колегами, і також з моїми радниками зрозуміли, що нам треба написати, напевно, новий законопроект, який би дійсно покращував наш санкційний механізм, бо він у нас дуже комплексний, і тут треба розмежовувати. Це моє вступне слово.

Але я хотіла б сказати також декілька слів про той законопроект, який я пропоную вам на розгляд вже, це законопроект, який має назву "Про національні міжнародні санкції". Чому саме так? Тому що підхід такий, що ми повинні розмежовувати наш санкційний механізм: національні санкції на міжнародні. Україна має певні зобов'язання і перед Євросоюзом, і з ООН вводити санкції, там є певні вже також проблеми. Однак на національному рівні моніторинг, координація тут дуже багато прогалин, і це треба окремо розробляти, створювати нову систему координації. Тому саме в моєму законопроекті це пропонується як одне з рішень. Я сподіваюся, у вас була можливість ознайомитися із законопроектом. Якщо ні, то дуже коротко.

Ті проблеми, які є, це відсутність координаційного органу, відсутність відповідальності за порушення, відсутній моніторинг, недостатнє фінансування і відсутній механізм приєднання до санкцій Євросоюзу і в Сполучених Штатах, наш законопроект ці питання вирішує.

Хочу навести декілька прикладів. Ми провели консультації із представниками Сполучених Штатів, Німеччини, Швейцарії, Естонії, Латвії, Великобританії для того, щоб зрозуміти, як працюють їх санкційні механізми. І з'ясувалося, що, наприклад, в Сполучених Штатах є такий факт, що вони наклали нещодавно величезну санкцію на компанію Amazon за те, що компанія Amazon торгувала, продавала товари в Крим окупований. Вони наклали санкції. В інших країнах також відбувається певний моніторинг фінансових систем. Банки, які, наприклад, продовжують якісь операції з тими, хто афілюється з окупантом, накладаються санкції. Україна цього не робить, за 6 років не було жодної адміністративної чи кримінальної відповідальності за порушення.

Тому, колеги, я пропоную, щоб ми сьогодні про це все поговорили і з'ясували, як нам зробити так, щоб дійсно ми захищали себе. Бо санкції є... взагалі філософія санкцій, її треба осмислити: чи це є інструмент зовнішньої політики, чи це інструмент захисту нашої національної безпеки, і як ми це будемо застосовувати.

Я пропоную, щоб був створений аналітично-координаційний центр для саме координації і моніторингу національних санкцій при РНБО. Я пропоную, щоб... Дуже добре, що в МЗС нещодавно з'явився представник, який відповідальний за санкційну політику, але цього недостатньо. Хотілось би,

щоб було більше, більше і людей, тут, звичайно, треба збільшувати фінансування. Тому нам треба підготувати окрім того, такого каркасу законопроекту, який я зараз пропоную, також зміну до кодексів, до бюджету. Ми цим займаємося, сподіваюсь, що після цих слухань ми зможемо дійти до певного компромісу і знайти ті рішення, які нам потрібні, щоб наш санкційний механізм рухався, і ми його зробили ефективним.

Всім дякую. І бажаю нам продуктивної дискусії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую, Єлизавета Олексіївна.

Дозволю собі озвучити запитання одразу з боку наших колег. Вони питають: а де можна ознайомитися з вашим законопроектом.

ЯСЬКО Є.О. Ми надсилали всім на пошту. Якщо раптом хтось не отримав, то давайте... Чи можна це в чаті зараз зробити? Це питання до нашого секретаріату. Чи можемо надіслати драфт в наш чат? Я думаю, можемо. Тоді зараз ми це організуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але я так думаю, що він з'явиться і на сайті Верховної Ради незабаром. Так?

ЯСЬКО Є.О. На сайті Верховної Ради він з'явиться після того, як всі ми обговоримо і внесемо певні зміни. Тому що, звичайно, хочеться почути фідбек від усіх, бо це каркас законопроекту, який треба доопрацьовувати. Ми цим займаємося.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Переходимо до першого порядку денного наших слухань. Створення спеціального державного органу, що забезпечуватиме формування державної політики у сфері... Прошу? *(Шум в залі)*

Дякую, колеги. Тоді можемо перейти до розгляду першого питання нашого порядку денного наших слухань, яке формулюється так: створення спеціального державного органу, що забезпечуватиме формування державної політики у санаційній сфері. Нагадую колегам, тим, хто буде виступати зараз, що регламент у нас 3 хвилини. І прохання не виходити за межі, бо у нас насправді дуже багато питань, які ми маємо сьогодні розглянути.

До виступу запрошую Романішина Олександра Вікторовича – заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Будь ласка, Олександр Вікторовичу.

РОМАНІШИН О.В. Дуже дякую.

Доброго дня, шановні колеги! За результатами засідання міжвідомчої робочої групи з розгляду проблемних питань щодо вдосконалення законодавства у сфері застосування реалізації моніторингу спеціальних обмежувальних заходів, яка відбулася у 18-му році, на Мінекономіку

покладено ряд завдань щодо вдосконалення законодавства у сфері санкційної політики держави і, зокрема, щодо визначення спеціально державного органу, який забезпечуватиме формування державної політики у санкційній сфері.

Мінекономіки підготувало проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про санкції". Цим законом передбачалося, зокрема, і визначення Мінекономіки уповноваженим органом з формування та реалізації державної політики у сфері застосування персональних секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів.

За результатами розгляду проекту закону Мінекономіки ми отримали низку пропозицій та зауважень та організували робочу нараду з представниками органів державної влади. Відповідно позиції учасників наради в частині, що стосується визначення на законодавчому рівні центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування та реалізацію санкційної політики, розділилися, та вирішено продовжити роботу щодо підготовки проекту з урахуванням наданих пропозицій та зауважень в рамках діяльності міжвідомчої робочої групи. Відповідно ми підготували проект постанови Кабінету Міністрів України, який направили на погодження заінтересованих органів державної влади, щодо оновлення складу робочої групи.

Враховуючи зазначене, Мінекономіки у стислі терміни доопрацює проект закону з урахуванням пропозицій, розглянутих в рамках діяльності робочої групи, та надасть на погодження зацікавлених державних органів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Прошу до слова Максима Леонідовича Шойка – керівника Служби з питань економічної безпеки Апарату РНБО України. Будь ласка, Максиме Леонідовичу.

ШОЙКО М.Л. Доброго дня, шановний пане головуючий! Доброго дня, шановні учасники засідання! Добре чути всім?

_____. Так, все чути.

ШОЙКО М.Л. Добре. Ми підтримуємо, Апарат РНБО підтримує позицію Міністерства економічного розвитку з приводу того, що треба розпочати і актуалізувати міжвідомчу робочу групу з вдосконалення законодавства в санкційній сфері. Більше того, таке завдання вже було поставлено Указом Президента 126 у 2018 році. На жаль, воно залишилося невиконаним. Тому Секретарем РНБО у липні цього року було проведено також відеоконференція, якою додатково доручено Кабінету Міністрів вжити невідкладних заходів щодо удосконалення санкційного законодавства. Апарат РНБО опрацьовував проект закону, який було підготовлено Міністерством

економіки, підтримав його, вніс свої пропозиції і також наполягає додатково на тому, що треба відновити роботу міжвідомчої робочої групи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую, Максиме Леонідовичу.

А зараз до виступу запрошую Олексія Сергійовича Макеєва – спеціального представника Міністерства закордонних справ України з питань санаційної політики. Будь ласка, Олексій Сергійович.

МАКЕЄВ О.С. Доброго дня, шановні пані та панове! Чи чути мене?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, чутно.

МАКЕЄВ О.С. Дякую дуже.

Дякую за проведення цього заходу. Я спробую вкластися в 3 хвилини.

Ми одразу перейшли до важливої теми – до того органу, який міг би координувати всю цю роботу. На моє глибоке переконання, перед тим, як ми говоримо про те, як би цей орган міг працювати, за яким законом, нам потрібно чітко усвідомлювати, що цей орган мав би працювати за чіткими алгоритмами. Тому що нам потрібно чітко розуміти, яка послідовність дій органів влади або цього нового органу для номінацій, перевірки, внесення до санкційних списків фізичних, юридичних осіб, як застосовуються секторальні санкції, як оскаржуються рішення, як проводиться моніторинг ефективності накладених санкцій, хто відслідковує дотримання санкцій, хто займається супроводженням оскарження санкцій з боку юридичних, фізичних осіб і так далі, і тому подібне. І тому тільки тоді, коли ми усвідомимо, які сьогодні помилки існують, які проблеми існують в застосуванні санаційного законодавства, тільки потім ми зможемо створити цю рамку, законодавчу рамку для існування такого органу влади.

На моє глибоке переконання, після того, як такі алгоритми будуть розроблені і перевірені, було б варто утворити дійсно окремий ЦОВВ. Я підтримую загальну пропозицію, висловлену у проекті закону шановною пані Лізою і паном Богданом, про створення окремого органу. Я б, наприклад, орієнтувався на створення державного санаційного бюро, яке може бути органом або окремим ЦОВВ, або у складі існуючого органу влади, або частиною, наприклад, Апарату Ради національної безпеки і оборони чи Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Сьогодні попередні виступаючі зазначали, чим є санкції. Зовнішньополітичним інструментом, інструментом національної безпеки. Я вважаю, що санкції, абсолютно очевидно, є питанням національної безпеки і одним із дуже ефективних інструментів зовнішньої безпекової політики. Конституцією України визначено, що саме Рада національної безпеки і оборони є координаційним органом з питань нацбезпеки, а його Апарат

здійснює інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення діяльності РНБО.

Тому я вважаю, що нам треба було б дивитися якраз в цьому напрямку. До того, що було запропоновано у законопроекті – створити такі координаційні центри, які би на регулярній основі, скажімо, раз на місяць зустрічався і обговорював питання – я маю певний сумнів, що такий механізм буде робочим. Натомість я б радше бачив цей орган постійно діючим, з експертами кожен у своїй сфері, які б працювали у такому бюро на постійній основі і виконували б функції так званих офіцерів зв'язку із відповідними центральними органами виконавчої влади. Тобто, щоб це державне бюро не просто доручало і контролювало виконання рішень, але формувало б політику, моніторило її ефективність, підтримувало у тому числі ведення реєстру і так далі, і тому подібне.

Я впевнений, що такі алгоритми і можливі форми діяльності цього органу влади можуть бути розглянуті в рамках засідання робочої групи з питань удосконалення санаційного законодавства, яке, як сьогодні представник Мінекономіки сказав, має бути створено, точніше, її склад має бути оновлений найближчим часом. І перевіривши всі пропозиції з конституціоналістами, наприклад, щоб не перетягати на адресу такого бюро повноваження, які виключно належать до компетенції різних міністерств і відомств, представили б і Верховній Раді, і Кабінету Міністрів, і всім заінтересованим особам.

Тому з цього пункту порядку денного у мене все. Щиро дякую, пане головуєчий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Запрошую до виступу Ковальчука Ігоря Миколайовича – керівника структурного підрозділу Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України. Будь ласка, Ігорю Миколайовичу.

КОВАЛЬЧУК І.М. Дякую.

Доброго дня, шановні учасники слухань! Служба безпеки України як суб'єкт подання пропозицій згідно Закону України "Про санкції" є постійним активним учасником всіх напрацювань і нарад, які відбувалися протягом останніх років стосовно удосконалення законодавства санкційної політики в Україні. І дійсно питання створення єдиного державного органу це є одне із тих актуальних питань, яке дозволить, на нашу думку, зняти ті ряд проблемних питань, протиріч, які виникають в ході застосування обмежувальних заходів і санкцій.

Зокрема, як сьогодні вже згадувалося, у нас була проведена відеоконференція в квітні місяці за керівництвом Секретаря РНБО, Голови СБУ і Прем'єр-міністра України. І одне із доручень було це обговорити з

учасниками Закон України "Про санкції", суб'єктами саме подання, створення єдиного державного органу.

На сьогодні різні звучать думки. Це і Міністерство економіки як кандидат можливий, і навіть говорилося про Службу безпеки України як можливий орган, який би відповідав, і РНБО, і Агентство з управління активами розшуку і таке інше. Дійсно, це питання потребує дискусії, потребує обговорення. І на нашу думку, одним із варіантів, який ми вважали б можливо оптимальним, це створення колегіального органу при Раді національної безпеки та оборони, де напрацьований досвід і можливості для комплексного підходу по реалізації санкційної політики.

Тому я думаю, що ті напрацювання, які створені в рамках робочих груп і в парламентських комітетах, і в Кабінеті Міністрів, я думаю, дадуть можливість нам дійти істини, знайти оптимальніший орган, який би дійсно задовольняв всі потреби на сучасному етапі.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую, Ігор Миколайович.

Зараз до виступу запрошую Євгена Олександровича Буторова – начальника головного управління Національної безпеки Директорату правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України. Будь ласка.

БУТОРОВ Є.О. Доброго дня, шановний головуючий, шановні присутні! Євген Буторов.

Насправді, питання є доволі актуальним і потребує врегулювання, оскільки за доволі тривалий період часу практика показує, що існує низка досить проблемних питань. Зокрема, одним із нагальних питань, як вже доповідали колеги, це є необхідність створення державного органу, який би займався формуванням та реалізацією державної політики у сфері застосування санкцій. Як вже колега попередній виступаючий зазначив, що одним з ініціаторів виступило Міністерство економічного розвитку і торгівлі за результатами міжвідомчої робочої групи, яка відбулася 1 квітня 19-го року, відповідно до доручень Кабінету Міністрів саме на цей орган покладено завдання щодо внесення змін до складу зазначеної робочої групи і в частині очолення керівництва нею.

Крім того, на сьогоднішній день вказаним органом розроблено проект Закону про внесення змін до Закону "Про санкції", який пройшов правову експертизу у Міністерстві юстиції та був надісланий головному розробнику.

Щоб не втрачати час, озвучу основні питання, які також є нагальними, які потребують регулювання. А саме, як я вже сказав, це створення органу; по-друге, питання відповідальності; по-третє, також розширення видів санкцій як на фізичних, так і на юридичних осіб з метою уможливлення більш чіткого механізму їх реалізації, моніторингу, що на сьогоднішній день не зовсім вдається робити.

Також нагальним є питання щодо поширення законодавства про санкції на кінцевих бенефіціарних власників, оскільки на сьогоднішній день особи, які підпадають під дію Закону "Про санкції", уникають впливу відповідних обмежень, оскільки виробили відповідні механізми для цього. Тому от саме, на мою думку, було б позитивним саме застосовувати також до цих бенефіціарних власників.

Це одне з таких ключових питань. А в цілому хотілося б ще раз зібратися в рамках робочої групи і більш конструктивно обговорити їх, щоб напрацювати конкретні редакційні пропозиції, зокрема, в тому числі і щодо відповідальності. Оскільки це питання доволі комплексне, воно наразі обговорювалося у центральних органах виконавчої влади, але є досить різні бачення, думки, деякі різняться між собою. Тому пропозиція наступна: внести зміни до складу робочої групи, оновити її і паралельно з колегами з Верховної Ради опрацьовувати порушене питання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Прошу до слова Царевського Олександра Васильовича – заступника начальника управління регулювання фінансового моніторингу Департаменту фінансового моніторингу Національного банку України. Будь ласка.

ЦАРЕВСЬКИЙ О.В. Колеги, доброго дня! Я радий приєднатися і за можливість до першої такої масштабної дискусії щодо вдосконалення санкційного законодавства та покращення механізму санкційної політики.

Відповідно до Закону "Про санкції" Національний банк є одним із державних органів, який уповноважений, має право надавати пропозиції щодо застосування санкцій, скасування, внесення змін. Крім цього, на Національний банк покладається обов'язок забезпечити реалізацію і моніторинг ефективності персональних спеціальних обмежувальних заходів.

Наразі санкційна політика на сьогодні потребує цілісного і скоординованого підходу і також визначення державного органу, уповноваженого на формування і реалізацію санкційної політики. Наразі Національним банком визначений механізм реалізації санкцій фінансових у Постанові 654, який застосовується під наглядними суб'єктами, ми здійснюємо регулювання і нагляд, отримуємо статистичну звітність, надаємо узагальнену інформацію Раді національної безпеки і оборони.

Ми підтримуємо створення колегіального державного органу з представників різних державних установ. Це можуть бути міністерства, правоохоронні органи, фінансові регулятори, інші залучені державні установи. Крім цього, це може бути також створений, окремо створений державний орган.

Я хотів би декілька слів сказати, зупинитися на практичних аспектах, які можуть виникнути під час прийняття рішення про створення такого

колегіального органу. Тут необхідно врахувати обов'язковість рішень такого органу для інших суб'єктів санкційної політики.

Крім цього, необхідно опрацювати і забезпечити оперативність і конфіденційність прийняття рішень таким колегіальним органом, адже на практиці у нас дуже часто виникають ситуації, коли в процесі прийняття рішення затягується саме фінальна стадія, і є можливість, скажемо так, знизити ефективність цих санкцій. Тобто рішення повинно бути прийнято і опубліковано, доведено одночасно, для того щоб санкційні особи не змогли ознайомитись до введення в дію цим рішенням і не змогли вивести кошти за межі України до того, як фінансові установи зможуть заблокувати ці кошти.

Також необхідно розглянути питання внесення оперативних змін до санкційних переліків, які пов'язані з помилковим внесенням. Дуже багато випадків, коли звертаються до нас і до фінансових установ пересічні громадяни, які помилково були визначені як санкційними. Тому для нас необхідно саме механізм визначення і видалення таких осіб за наявності достатніх підстав з санкційних переліків.

Ну, також важливо зазначити повноваження вже існуючих державних органів, які наразі сьогодні вже повинні реалізувати санкційну політику. Необхідно визначити на рівні закону повноваження щодо регулювання і нагляду. Наприклад, щодо Національного банку, то у нас сьогодні існує певна юридична неузгодженість з тим, що на рівні закону відсутні повноваження Нацбанку здійснювати регулювання, нагляд, застосовувати заходи впливу, і це призводить до певних юридичних ризиків.

Ну, і також доцільно визначити механізм реалізації всіх санкцій, всіх видів санкцій відповідними державними органами, які будуть уповноважені на формування цієї політики. Тобто, на нашу думку, це повинен бути один центральний орган, координуючий діяльність всіх інших державних органів і забезпечуючий моніторинг і ефективність цих заходів, обмежувальних заходів.

В принципі, вкратце все. Далі там ще у нас будуть питання по інших пунктах.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую. Дуже дякую.

І запрошую до виступу Олійника Дмитра Ігоровича – директора Департаменту фінансової політики Міністерства фінансів України. Будь ласка.

ОЛІЙНИК Д.І. Добрий день, шановні колеги! Добрий день, шановний головуючий! Велике спасибі за запрошення і за організацію такого робочого столу. Цікаво почути думки колег і обговорити актуальну досить тему.

Стосовно першого питання, яке було піднято, стосовно створення спеціального державного органу. Міністерство фінансів радше підтримує ідею Міністерства економіки створити на його базі такий орган. Чому? Тому що, в першу чергу, налагодження ефективної роботи займає час, якщо це буде окремий орган. Це, однозначно, додаткові витрати державного бюджету, які

поки не були сплановані, це пошук персоналу, опис процесів, зміна там ні одного закону, ні одного нормативного акту Національного банку і Кабінету Міністрів. Це все як би великі витрати по часу. Як сказала пані народний депутат, вже й так багато часу втрачено. Не хотілось би повторно собі створити проблеми, що ми будемо займатися 2-3 роки налагодження роботи органу замість ефективного реагування на дію Російської Федерації.

Власне, по цьому питанню у мене все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дуже вам дякую, Дмитре Ігоровичу.

А зараз, колеги, ми можемо перейти після таких дуже цікавих і змістовних виступів до дискусії з цього питання, яке ми зараз обговорюємо.

Я хочу нагадати вам, що загальний регламент – 15 хвилин. І у нас вже є один колега, який бажає розпочати цю дискусію. Це кримський експерт і журналіст пан Андрій Клименко. З нього ми почнемо. Але нагадую, що тут все базується на самодисципліні, тобто я маю на увазі, звичайно, регламент, щоби якомога більше осіб могло виступити.

Прошу, прошу до слова пана Клименка, будь ласка.

КЛИМЕНКО А. Добрий день всім! Я представляю ту нечисленну групу людей в Україні, які замінюють протягом уже майже 7 років непрацюючу... переважно непрацюючий державний апарат. Тобто наша моніторингова група... є наша моніторингова група по санкціях, є центр журналістських розслідувань, є декілька окремих розслідувачів-журналістів, є центр "Миротворець", є InformNapalm, ну, і є група, велика група наших друзів, які займаються моніторингом прав людини.

Ми співпрацюємо з тими, хто працює в державі над цим питанням. Тобто це прокуратура Автономної Республіки Крим, Служба безпеки України в Автономній Республіці Крим, це Представництво Президента в Автономній Республіці Крим. Ми співпрацюємо і маємо більше 20 суб'єктів Російської Федерації юросіб, які внесені в санкційні списки Сполучених Штатів Америки, і ми маємо єдині в країні діючі реєстри санкцій і реєстри порушників санкцій і таке інше. І ми дуже хочемо якнайшвидше передати всі ці наробки державним органам.

Тому я скажу вам як людина, яка цим займається кожен день вже майже 7 років. Перше. Філософію сказали колеги із Нацбанку і пані Ясько, санкції – це не про економіку, санкції – це про війну. Санкції – це механізм економічної війни проти Росії, які мають спричинити їй найбільшу економічну шкоду, щоб вона пішла з наших окупованих територій. Тому санкції персональні – це таке, це бантики. Це ми завжди кажемо нашим європейським, американським друзям, які займаються санкціями, коли вони вводять персональні санкції, ми кажемо: ми розуміємо, це ви просто не хочете вводити санкції проти юридичних осіб, а щоб у вас було що сказати. Ну, як по інциденту в Керченській протоці, ввели проти восьми адміралів російських, які і так за кордон не їздять і рахунків банківських не мають.

Тобто потрібен орган, потрібен державний орган. Я підтримую пана Макеєва (ми з ним навіть назву, не зговорюючись, одну і ту ж придумали), потрібне державне санкційне бюро.

Куди його – ви вирішите, ви законодавець. Але це не має бути Мінекономіки. Це має бути або РНБО, або Міністерство оборони, або СБУ, або Міністерство закордонних справ. Або Міністерство фінансів. Або навіть Національний банк України. Чому? Це не економічний розвиток, я ще раз кажу, це економічна війна, тобто мають бути задіяні інструменти, якими користуються Міністерство оборони, військова розвідка, зовнішня розвідка, прокуратура, Служба безпеки України, Міністерство закордонних справ, яке лобювати має санкції міжнародні. Мінекономіки і Міністерство фінансів, Національний банк звичайно, і це працюючі санкції, одні із багатьох українських працюючих санкцій. І Міністерство фінансів з Міністерством юстиції.

Я пропоную не створювати зараз робочі групи. Робочі групи це буде ще 6 років або 7. Потрібно створити... От є, МЗС призначив пана Макеєва, державний уповноважений. Треба в 6-7 відомствах негайно створити ще таких на рівні заступника міністра державних уповноважених, скоординувати їх між собою, і вони самі дуже швидко відпрацюють координацію, механізми і навіть законопроекти, підзаконні акти і де вони будуть зручно працювати.

Треба розуміти ще одне. Працюють в світі санкції американські, і ми це бачимо і по "Північному потоку", і так далі. В нас зараз ситуація така, ми маємо в списку України тисячу 137 осіб. Я підтримую те, що сказав колега з Нацбанку, цей список треба чистити і чистити, бо там "мертвих душ", там непрацюючих підприємств дуже багато, ми перевірили. Є список США – 469, це юрособи, це не "фізики". І є список ЄС – 68, вони не оновлювали його з 14-го року. Тобто треба розчистити свій список. Скоординувати його зі списком Сполучених Штатів, синхронізувати і зі списком ЄС. І треба налагодити моніторинг, систему моніторингу, і треба вводити паралельно свої санкції, і одразу щоб ці особи, порушники санкцій, попадали до санкційних списків Сполучених Штатів Америки і Європейського Союзу. Тоді буде робота.

От і тому я ще раз хочу сказати, треба зараз не робочі групи, зараз треба перехідна модель. Зараз треба декілька уповноважених в ключових міністерствах, в центральних органах виконавчої влади, і вони повинні почати працювати на основі якогось коротенького документа, і все в нас буде добре.

Чому так? Скажіть, будь ласка, Мінекономіки, як ви будете робити моніторинг на окупованій території? Там нема з чого робити, там вже можуть робити цей моніторинг або військова розвідка, або зовнішня розвідка, бо в пресі і в Інтернеті ви нічого не знайдете, бо там кожен день, кожен місяць все закривають, закривають, закривають. Там навіть в держреєстри вже не записують нічого, нічого ви не знайдете в Інтернеті. Вони ж уходять з-під сакцій, як правильно тут казали.

Тобто я б закликав до чого? Нам треба зрозуміти ще раз: це не про економічний розвиток, це про економічну війну. І це потребує відповідні кадри, відповідний темп і відповідні механізми напрацювання.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, нагадую, змушений нагадати, що залишається 8 хвилин, а у нас є дуже багато... ну, не дуже, а досить багато бажаючих виступити. Тому я просив би в порядку самодисципліни намагатися максимально лаконічно виступати, щоби надати можливість і іншим теж виступити.

Тому зараз слово надається Борису Бабіну. Потім Єлизавета Олексіївна бажала виступити з ремаркою. Так? А після неї пані Каздобіна Юлія і потім пані Самар Валентина.

Будь ласка. Пан Бабін, будь ласка.

БАБІН Б.В. Доброго дня! Мене чути?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре чути, так.

БАБІН Б.В. Доброго дня всім! Дякую за увагу до цього питання.

Дуже приємно чути позицію низки державних установ, яка еволюціонує, і це добре, щодо механізмів реалізації санкційної політики і відповідальності за порушення. Я все ж таки, погоджуючись з тим, що новий орган сьогодні – це відкладення на роки результативної роботи, пропонував би сконцентруватися на тому, що санкції, дійсно, затверджуються рішенням РНБО, є Закон про Раду національної безпеки, який покладає саме на раду контроль за виконанням рішень Ради національної безпеки та оборони. Тобто тут, насправді, у нас немає великого вибору, зважаючи на те, що є орган, є його апарат, який забезпечує діяльність. І лише існує виклик, перше, як забезпечити між інституційну взаємодію, у якому форматі це має бути; і, друге, як забезпечити відповідальність за порушення санкцій.

Щодо відповідальності за порушення санкцій, на моє переконання, ключовим має бути не кримінальна, а адміністративна відповідальність з потужним фінансовим сегментом, тобто вона має становити, в першу чергу, порядок штрафів, порядок спеціальної можливо конфіскації за відповідні порушення. Це, по-перше, спрощує роботу; по-друге, не зтягує на десятиріччя відповідні судові процеси. Це знімає ризики істотно оскарження дій наших державних органів, міжнародні правозахисні інституції.

Також щодо можливості надання відповідних повноважень якомусь органу центральної влади, я можу погодитись із міркуваннями пана Клименка, а також попереднім досвідом. Бо дійсно, неможливо координувати будь-якому міністерству діяльність Національного банку чи СБУ. Ми вже маємо сумний приклад, коли таке намагалося робити Мінреінтеграції щодо питань забезпечення політв'язнів, і це призвело до того, що вони намагалися у

відомчих актах визначити повноваження СБУ. І це дуже погано скінчилося, судовими процесами. На жаль, так само може статися і в умовах санкцій. Бо ми розуміємо, і є величезна кількість судових проваджень, що ті, хто дійсно потрапить під реальний вплив, будуть намагатися вийти з-під санкційної політики і відповідно оскаржувати рішення влади України в судовому порядку. Ми маємо бути до цього готовими.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Залишається 5 хвилин. Тут мені підказують, я, на жаль, не помітив. Слово просить пан професор Володимир Андрійович Василенко. Я, на жаль, не помітив його бажання.

Прошу, Володимире Андрійовичу, будь ласка.

ВАСИЛЕНКО В.А. Дякую за надану можливість.

Я вважаю, що ініціатива скликання цих слухань – це дуже корисна річ хоч і запізніла. Але як кажуть, краще пізніше, ніж ніколи. Питань дуже багато, тут порушені були і питання актуальні, і дуже важливі, і дуже складні.

У мене є практична пропозиція, як рухатися далі. Ну, я погоджуюся, що створення сьогодні органу якогось спеціального саме з питань санкцій воно недоцільне. Цим повинна займатися Рада національної безпеки України. Там повинен бути створений спеціальний підрозділ.

Для практичного вирішення питань я би пропонував створення робочої групи, спеціальної робочої групи, міжкомітетської робочої групи із залученням фахівців і практиків з тим, щоби розробити насамперед нормальний Закон про санкції. Той Закон "Про санкції", який було ухвалено ще в 14-му році, він, ну, є дефектним, будемо так говорити, з точки зору права і з точки зору можливостей його застосування. Тобто треба насамперед створити нормативну базу для застосування санкцій і вирішити в цьому законі всі ті питання, які сьогодні порушувалися, цілком правомірно порушувалися питання.

Так що у мене от практична пропозиція. Ухвалити рішення про доцільність створення такої робочої групи і, поставивши перед нею завдання, розробити проект Закону про санкції і вирішити системно і комплексно це питання, створити правову базу для застосування санкцій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую за дуже слухну пропозицію.

І, до речі, зараз слово надається Єлизаветі Олексіївні, яка пропонує такий законопроект. Будь ласка, Єлизавета Олексіївна.

ЯСЬКО Є.О. Дякую. Дякую, колеги, всі, хто зараз виступив в цьому блоці. І дуже рада чути, що більшість з вас підтримує це, що ми повинні створювати спеціально відповідальних за наші санкції, що більшість з вас підтримує, що це може бути РНБО.

Так, хтось включився.

БОБРОВСЬКА С.А. Хочу питання задати, ми вас слухали дуже уважно. Можна? Добрий день!

ЯСЬКО Є.О. Соломія, ні, не можна, бо тут порядок. Олександр скаже, коли можна, напевно.

БОБРОВСЬКА С.А. Добре. Записуюсь тоді.

ЯСЬКО Є.О. Добре.

Так, колеги, чому РНБО, те, що я пропоную в своєму законопроекті такий центр створити? Тому що наш пріоритет – це безпека. Безпека, тому що в нас війна. РНБО вже займається цими питання. Нема лише оцієї системи, хто це все координує. Тому, на мою думку, все-таки це буде найкраще рішення, тому що створювати зовсім новий орган – це затягувати це питання на роки. Створювати робочу групу, звичайно, можна, але, напевно, краще все-таки, ось ми зараз з вами тут вже сидимо, вже почали, це і є наша, по суті, вже робота, яка почалася. То давайте доопрацюємо ті пропозиції, які є, і швиденько ми могли би внести те рішення, з яким ми всі погодились.

Ще я в своєму вступі забула сказати про важливий момент, що в нас є така проблема, як відсутність єдиного реєстру санкцій, про цю проблему дуже багато хто з вас говорив. Нам треба це питання вирішити і також в законопроекті це прописати, що створюється єдиний реєстр санкцій, і тоді координація буде набагато легшою.

І декілька слів ще я хотіла сказати про ті пропозиції, які є з Міністерства економіки, і взагалі щодо бачення, хто повинен бути відповідальним. Той підхід, який пропонує Міністерство економіки, і він зовсім не суперечить тому, що ми пропонуємо, це лише питання про інтеграцію і хто головний буде відповідальний. Коли ми проводили консультації, наприклад, з Британією, іншими країнами, у них у всіх є свої департаменти, хто, де відповідальний і різні механізми, як вони все координують. Україні потрібні дії досить швидкі, і після тих консультацій, які ми провели, ми дійшли до висновку, що, напевно, краще це робити при РНБО.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

До речі, Єлизавета Олексіївна, питання реєстру це буде також наступне питання нашого обговорення. А зараз, незважаючи на те, що ми вже перевищили наш регламент, але є ще двоє колег, які бажають виступити. І я надаю слово пані Юлії Каздобіній. А потім пані Самар Валентина.

Будь ласка, пані Юлія. Будь ласка.

КАЗДОБІНА Ю.К. Доброго дня! Дякую.

Я хотіла декілька зауважень зробити. По-перше, я абсолютно погоджуюся з тими колегами, які говорять, що нам потрібно прийняти новий закон, адже той закон приймався поспіхом і дійсно він не відповідає потребам, і процедури там погано врегульовані, і він частково дублює вже існуюче законодавство, і багато речей він не передбачає, чітко не визначає. Але мені здається, що перш ніж писати новий закон, треба було б сісти і дуже чітко для себе з'ясувати, що таке є санкції, з якою метою вони застосовуються і як взагалі цей механізм має працювати. Тому що проблема в тому, що це... ну, санкції, вони лежать на перетині зовнішньої політики, да, і внутрішньої імплементації певних дій для втілення цієї зовнішньої політики. Тобто санкції – це зовнішньополітичний інструмент, який переважно використовується для тиску на іншу державу для того, щоб змусити її або відмовитися від якоїсь політики, або змінити ту політику, яка вже існує. І зазвичай санкції накладаються на іноземних юридичних та фізичних осіб і вишуковуються найслабкіші місця цієї держави, з якою ми воюємо, і, власне, там, де можна перервати економічні зв'язки, щоб нанести їй якомога більшу шкоду, власне, там санкції і накладаються.

Коли йдеться про імплементацію, то виходить так, що в економічній діяльності задіяні переважно не державні, а приватні структури. І тому всередині ті органи влади, які відповідають за імплементацію санкційної політики, вони видають певні настанови вже для внутрішніх наших гравців, які говорять, що, о'кей, ви маєте утриматися від економічної взаємодії або ви маєте заблокувати активи таких-то, таких-то іноземних фізичних, юридичних осіб на території України. І далі вже відповідальність запроваджується до тих суб'єктів в Україні, які не виконують ці вказівки органів української влади. Да, тобто ми не караємо іноземних громадян, ми караємо своїх громадян за те, що вони не дотримуються санкційного режиму, який ми запровадили. І дуже важко це координувати через те, що, з одного боку, це питання зовнішньої політики. Тобто хтось має прийняти політичне рішення про те, що ось у нас є така певна криза, да, зовнішньополітична, і в цій кризі ми будемо реагувати за допомогою санкцій. І хтось має розробити ці конкретні заходи і знати чітко, де є ті слабкі місця, на які ми можемо надавити, а потім вже хтось має це імплементувати. Ну, тобто мені здається, що перш, ніж писати закон і визначати, який орган буде це координувати, треба сісти і дуже чітко для себе зрозуміти, як цей механізм має працювати. Тому що він, дійсно, доволі складний.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

І запрошую до слова пані Валентину Самар. Будь ласка.

САМАР В.І. Доброго дня! Дякую дуже за можливість взяти участь у цьому обговоренні.

Я перепрошую, але як журналіст буду говорити відразу прямо і дуже конкретно. Мені жаль, що ми почали зараз обговорення з питання про орган, який має займатися розробкою та впровадженням санкційної політики, не з'ясувавши до того, що ж таке санкції, що ми хочемо. Це, дійсно, економічний інструмент, ми маємо ним воювати з нашим ворогом. Правильно, так? Але ми поки що з вами навіть не визначили, а що ж таке санкції. Ми обговорюємо, говоримо питання, більше того, я знаю, що уже комітетом відповідним рекомендовано до голосування у першому читанні законопроект про введення кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення санкцій, а тепер скажіть, а за порушення чого? У нас до цього часу ще ніякі санкції не встановлені. Ви знаєте, що Верховна Рада України не застосувала ще жодної секторальної санкції для того, щоб сказати, що ось в порівнянні там з американськими санкціями є виконавчий орган Президента 14-го року, де було чітко сказано: за те, що хтось українські державні активи або економічні значимі приватні активи експропріює їх незаконно, відбере, за це вводяться санкції Сполучених Штатів Америки. У нас є таке? Є така санкція? Немає. У нас нема ще розуміння, що таке санкція. Санкції – це обмеження, економічні і фінансові обмеження, і дипломатичні обмеження, які застосовуються відповідними центральними органами влади, які мають відповідні повноваження. Тому ми не можемо сьогодні говорити навіть про синхронізацію нашої санкційної політики. А це не тільки синхронізація списків, уже ця робота на сьогоднішній день зроблена. Ми два роки тому (минулого року BlackSeaNews і пан Андрій, і Тетяна, які тут присутні, зробили) повністю звірили санкційні списки Сполучених Штатів, ЄС та України і показали пальцем, вже тикнули, і ми вже оновили навіть, зараз під час свого моніторингу, там уже особи змінилися, і України ще не встигає за тим, щоб тут навіть вносити правки в свої санкційні списки, які розрізнені, які самі по собі ще не зведені. Немає жодного верифікованого списку.

Так от, я повертаюся. За що ми будемо вводити покарання? Немає у нас переліку цих підстав. І там це питання є. Я дуже рада, що воно там є, але воно стоїть аж п'ятим. А поки ми не зрозуміємо, в чому буде полягати санкційна політика, яка там робота має робитися, які активності конкретні, то ми не зрозуміємо, який орган може потягнути цю роботу. Бо мова йде про контроль за активами, які ми будемо блокувати.

От зараз ви зайдіть у будь-який список, ухвалений РНБО, і там написано, ну, не знаю, Ротенберг – блокування активів. Яких? В українських санкціях це не прописано. Ми кажемо: персональні санкції не працюють. Звичайно, не працюють. У нас навіть норма закону є про те, що АМКУ не має права давати дозвіл на концентрацію, якщо ця особа є підсанкційною. То як же АМКУ дав тоді дозвіл пану Дерипаску на продаж Миколаївського глиноземного заводу?

І от із цих пазлів, як ми зрозуміємо, що має робитися і як, ми зрозуміємо, який орган, в структурі якого центрального органу має він бути. А це має бути тільки центральний орган влади, бо ніякий інший за Конституцією не може формувати і реалізовувати державну політику. Це має бути ЦОВВ.

За функціональними всіма інструментами, які є, звичайно... У Великобританії який це орган? Це спеціальна структура у структурі казначейства державного, Міністерства фінансів. У Сполучених Штатах це структура OFAC в структурі Міністерства фінансів. У ФРН, в Німеччині? це спеціальний департамент у структурі Міністерства економіки. Будемо вигадувати свій велосипед? Думаю, не варто.

Якщо ми візьмемо сьогодні питання синхронізації санкцій, то я ще раз повторюся, ми маємо синхронізувати нашу політику, розуміти, за що вводяться обмеження, які обмеження, і вибрати те найслабкіше місце, яке сьогодні є у нашого ворога. Тому що це, дійсно, елемент економічної війни. Ми маємо вибрати те, що йому найболючіше, і дуже оперативно на це реагувати.

Через тиждень, да? Через півтора тижні Росія продасть "Масандру". Яка реакція України навипередки, що називається, що ми заявили? Та ми б вже мали сказати і провести комунікацію з нашими міжнародними партнерами, щоб вже було заявлено. Ми вже вводимо санкції до тих, хто організовує цей продаж. Це наш національний актив. Не маєте права. І мають внести списки. Сама "Масандра" в списках з 2014 року.

Тому ситуація зараз така, що я абсолютно підтримаю колег, які кажуть про перехідний період. От поки цей перехідний період у нас буде тривати, ми маємо провести ревізію всього, що у нас є. Ми маємо почистити списки, звести їх до одного верифікованого якогось варіанту, і це буде робота добра для того, щоб починати роботу із державного реєстру санкцій. Про це ми пишемо вже 5 років, що він має бути.

Інший варіант – це парламентська внутрішня робота, яка стосується підготовки різних законопроектів. Дивіться, ми не можемо говорити про те, що ми перезавантажуємо санкційну політику, оскільки це стосується дуже багатьох, і готуємо проект Закону про санкції новий. Цього мало. Треба цілий пакет законодавства, який дозволить перезавантажити всю санкційну роботу. І починати, мені здається, цю роботу потрібно із закону про весь Крим. Бо, якщо ми скажемо, що ми синхронізуємо нашу політику з західною, то нагадаю, що санкції Європейського Союзу, санкції США забороняють інвестувати в Крим. Про що говорить закон про весь Крим? Він дозволяє це робити, бо начебто там знаходяться українські бізнеси, тільки які можуть продовжувати свою роботу. Ні. Має бути перекритий оцей канал, який не дозволяє нам, який, навпаки, підриває західні санкції, а не дозволяє нам боротися економічно з нашим ворогом. І, можливо, тоді, нарешті, постане питання: а якого біса, вибачте за непарламентський вираз, до цього часу...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Я перепрошую, на жаль, ми знаходимося в таких часових рамках, що змушені трішки динамічніше підходити. Але справді дуже дякую всім учасникам дискусії, такої цікавої і дуже плідної.

І зараз ми переходимо до другого питання порядку денного: створення та введення Єдиного державного санкційного реєстру.

Запрошую до виступу Романішина Олександра Вікторовича, заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Дякую.

РОМАНІШИН О.В. Дякую.

Буду дуже лаконічним, враховуючи, що ми вибрали багато часу.

Конкретно. Проектом закону, який розроблений Міністерством економіки, ми вже визначили, що уповноваженим органом з формування та реалізації державної політики у сфері застосування санкцій, буде ввести Єдиний державний санкційний реєстр, а саме Міністерство економіки. На зазначеній робочій нараді з представниками органів державної влади підтримано необхідність введення такого реєстру зазначеним уповноваженим органом. Однак питання визначення такого органу – Міністерство економіки – прийнято рішення розглянути в рамках діяльності робочої групи, яка вже відбулася, і, ми сподіваємося, буде продовжена.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую, особливо за лаконізм.

Запрошую до слова Ігоря Миколайовича Ковальчука, керівника структурного підрозділу Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України, будь ласка.

КОВАЛЬЧУК І.М. Дякую за слово.

Шановні учасники засідання, дійсно, питання Єдиного державного реєстру дуже актуальне, тому що ми зіштовхнулися з проблемою, коли відпрацьовували запити народних депутатів і листи підприємств, відомств, громадських організацій про те, що у державі відсутній єдиний державний реєстр, де кожна людина може подивитися, ознайомитися з цими списками.

Тому, коли у нас була міжвідомча нарада у квітні місяці, Служба безпеки виступила ініціатором створення такого єдиного реєстру. Ми розробили типову форму, уніфіковану форму для створення такого реєстру, надіслали її для обговорення у міністерства та відомства, і остання редакція пішла у Міністерство цифрової трансформації України.

Відповідно, опрацьовуючи це питання, ми зіштовхнулися з рядом проблем. Це, зокрема, переформатування списків того реєстру, який ми пропонуємо, і тої редакції, яка вивіщується на сайті "Укази Президента", чи там на сайті парламенту, тому що там є свої вимоги технічні до формату подання відомостей. І тому в подальшому при розробці цього реєстру необхідно буде, на нашу думку, змінювати саме і законодавство в плані подачі інформації парламентом, Президентом і іншими органами влади. І ми пропонуємо створити такий спеціальний програмний комплекс для

автоматичного перетворення існуючого формату додатків до рішення РНБО, окрему табличну базу даних. Відповідно цей реєстр буде вести та структура, якій ми дамо право здійснювати цю політику в державі. І я думаю, це дасть можливість покращити доступ всіх зацікавлених осіб до єдиного реєстру. І він буде, дійсно, вивірений, актуальний і, я думаю, спростить нам всім роботу.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

А зараз ми можемо, колеги, перейти до дискусії з цього питання. Нагадую знову, що загальний регламент – 15 хвилин. Хто бажає виступити? Будь ласка.

Я не бачу бажаючих. Немає, так? Тоді ми можемо, з вашого дозволу, перейти до розгляду третього питання порядку денного, яке називається "Розширення кола ініціаторів санкцій".

Запрошую до слова Свиридову Дар'ю, першу заступницю Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим. Будь ласка.

СВИРИДОВА Д.О. Доброго дня, колеги, учасники слухань! І доброго дня, пане головуючий! В першу чергу, я хочу подякувати за ініціативу проведення таких слухань. Безумовно, це дуже важлива ініціатива, і наразі назріла і наболіла. Безумовно, підтримую. І дуже приємно відзначити доволі фахове обговорення не лише представниками органів влади, але і експертів неурядових організацій. Власне, дуже багато з висловленого вже сьогодні підтримує і позиції Представництва Президента в Автономній Республіці Крим. І, власне, багато наших пропозицій ми вже надсилали на адресу комітету в письмовому вигляді, і, зокрема, і в контексті рекомендацій, які б могли бути за результатами цих слухань. Тому, власне, мабуть, зупинюсь на питанні, яке є в рамках цього пункту порядку денного.

Але, перш ніж до нього перейти, маю все ж таки зазначити про важливу тезу, яка вже прозвучала і яка дуже пов'язана з цим питанням, бо, власне, дійсно, про це вже зазначалося сьогодні, санкційне законодавство, яке потребує врегулювання, воно, власне, має будуватися з тези щодо того, що санкції не є покараннями, є, власне, механізмом тиску, зокрема і на країну-агресора задля припинення нею певних дій або примушення до вчинення якихось дій. І, власне, виходячи з цієї тези дуже важливо будувати цю політику. І я абсолютно погоджуюсь з тезами, що були висловлені в контексті того, що ми маємо концептуально визначитися щодо концепції цього механізму, власне, хто визначає політично, на кого та навіщо ми, власне, здійснюємо такий тиск і застосовуємо відповідно санкції. А друге, хто, власне, є тим органом в структурі центральних органів виконавчої влади, який здійснює і реалізує ці рішення в контексті санкційної політики.

Але, власне, виходячи з того, що ми маємо на сьогодні, із того переліку суб'єктів подання на санкції, який вже визначений законом, ми, власне,

вважаємо, що і та пропозиція, яку ми раніше подавали, що, власне, на сьогодні там, очевидно, не вистачає одного із суб'єктів, яким міг би бути Офіс Генерального прокурора, і обґрунтовуємо це тим, що, власне, на сьогодні і сам Офіс Генерального прокурора акумулює величезну інформацію стосовно воєнних злочинів, грубих порушень прав людини на тимчасово окупованих територіях, і це робиться, зокрема, департаментом нагляду кримінальних проваджень щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, який сьогодні функціонує в рамках Офісу. На Офіс Генерального прокурора сьогодні покладено повноваження щодо комунікації з Офісом прокурора Міжнародного кримінального суду, де, власне, в рамках подань, які направляються до офісу, акумулюється дуже важлива інформація щодо задокументованих Україною системних, масштабних і злочинних політик Російської Федерації по відношенню до цивільного населення на тимчасово окупованих територіях, всіх тимчасово окупованих територіях. І, власне, метою держави має бути не лише притягнення до відповідальності осіб, винних в таких політиках, але і, власне, політика щодо тиску на державу-агресора, аби такі політики припинялися.

І, власне, велика інформація, як я вже сказала, щодо підтвердження наявності і здійснення таких політик, докази на підтвердження цих фактів, і навіть перелік осіб, потенційно причетних на вищому рівні керівництва і посадових осіб Російської Федерації, зазвичай, власне, і є у розпорядженні Офісу Генерального прокурора. Не завжди є відповідно доступ до цих матеріалів у інших органів влади. І нам вважається, що, власне, доповнення такого списку і переліку суб'єктів Офісом Генерального прокурора могло б бути доречним. І власне, безумовно, якщо є представники Офісу Генпрокуратури, нам було б важливо почути і їх думку з цього питання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Ми можемо зараз перейти до дискусії. Є колеги, які бажають виступити з цього питання? Я не бачу.

Можна вважати, що бажаючих нема, і ми можемо перейти до розгляду наступного питання порядку денного, яке має назву: "Розробка спрощеного механізму приєднання до міжнародних санкцій та збільшення ефективності запроваджених національних санкцій".

І я прошу до слова Валентина Олександровича Наливайченка, секретаря Комітету з питань інтеграції України з Європейським Союзом. І тема його виступу: "Співпраця між Україною та ЄС у питаннях застосування та реалізації санкцій".

Валентине Олександровичу, будь ласка, прошу вас.

НАЛИВАЙЧЕНКО В.О. Дякую, пане головуєчий.

Шановні колеги, я, з метою економії часу, одночасно буду і презентувати вам у друкованому вигляді слайди. Тож просив би вашої уваги до таких речей.

Перше. Давайте собі коротко нагадаємо, які санкції ЄС щодо країни-агресора, насамперед Росії, діють, починаючи з 2014 року. Я підготував слайд, і далі буду рухатися за слайдами і короткі коментарі давати.

Ясно, що нам в співпраці з ЄС в питаннях санкцій до країни-агресора треба діяти адекватно і відповідно до практики законодавства Європейського Союзу. Така моя позиція.

Перше, і найголовніше: які санкції. Про це шановна пані Валентина і інші експерти правильно порушували питання. На моє переконання, чітко треба тримати лінію, що санкції можуть і мають бути і персональні, і секторальні, і, безумовно, так звані дипломатичні.

Чи видно на екрані слайд, які саме санкції ЄС діють? Просто мені не видно, колеги. Якщо видно, тоді я просив би на цей слайд звернути увагу.

Дипломатичні заходи, індивідуальні санкції і секторальні, тобто економічні. Відповідно така потреба є і так само діяти і Україні, і відповідно законодавство має забезпечувати і реалізацію, і застосування. Тут абсолютно правильно говорили колеги до мене: застосування жорстке всіма органами влади в Україні таких санкцій, якщо вони діють і встановлюються, застосовуються.

Далі. Я вважаю і підтримую... Ідея ще не лунала, але я б її підтримав: діяти ширше, щоб Україна, Європейський Союз, так, в співпраці, але і Сполучені Штати Америки. Тим більше, зі зміною адміністрації там ми знаємо, що будуть повертатися фахівці рівня Деніела Фріда та інших, які добре знаються і вміють ефективно і розробляти, а головне - застосовувати і моніторити.

Наступний слайд. Я хочу коротко нагадати і підтримати, що санкції є нічим іншим, ніж зброєю, фінансовою зброєю. (Прошу цей слайд залишити. Куди він дівся?) Так, це серйозна економічна зброя. І збитки найбільш суттєві для країни-агресора саме від застосування, в разі застосування і ефективності, від економічних санкцій, і секторальних, і персональних.

Наступний слайд. Санкції ЄС щодо колишніх високопосадовців України. Я це просто коротко, колеги, всім нагадаю, особливо шановним колегам тепер вже від монобільшості: не забувайте, що такі санкції, по-перше, були встановлені. Але я звертаю вашу увагу, шановні друзі, до того, що від 22 осіб, коли санкції визначалися, і ми до цього мали відношення після Революції Гідності, зараз залишається лише 10. Це тривожний сигнал, і давайте скажемо для кого: для Офісу Генерального прокурора та інших правоохоронних органів, щоб справи опинилися в суді і Україна вже мала докази справді, чому санкції застосовувалися. А друге: коли нарешті будуть конфісковані і повернуті в бюджет активи бодай цих українських високопосадовців.

Вертаючись до суті дискусії, яку запропонували щодо нового законопроекту. Я підтримую, більше того, внесу обов'язково законопроект, яким чітко буде визначено, по-перше, що таке національні санкції (має бути це в законі), міжнародні санкції (буде це в законі), державний реєстр санкцій

(обов'язково буде це в законопроекті), так само як і має нарешті з'явитися чіткий і жорсткий механізм застосовування і моніторингу санкцій в Україні.

Короткий приклад, шановні колеги. І ви зараз бачите слайд указів Президента останніх. Я вам наведу тільки один приклад про "Енергоатом України". Здавалося б, державна енергетична компанія, серйозний безпековий і національний актив України. Так от, до цього часу ця компанія, в 2020 році, закупає через Естонію і Німеччину і обладнання, і устаткування з країни, яка називається Російська Федерація. Тому санкції насправді не діють, санкції насправді обходять. Більше того, це наносить і економічний, і політичний збиток саме нам, Україні, і нашим державним підприємствам.

Тому зараз на слайді я би хотів би показати укази Президента, які стосуються якраз кіберсфери. Ви бачите ці ресурси. Вони всі, в принципі, відомі, я їх не буду перераховувати. Але зазначу, як серйозний виклик для нас для всіх - зараз все ж таки налагодити кібердіалог з Європейським Союзом. І про це йшлося на останньому саміті в Брюсселі. Якщо нас хоч хтось з урядовців зараз слухає, все ж таки визначитися треба, мав би уряд визначитися, хто є тим міністерством або тою установою, яка цей кібердіалог буде вести. Ми як законодавці готові підтримати вас в цьому, для того щоб кіберсанкції в тому числі діяли і були узгоджені між ЄС та Україною.

Далі, шановні колеги. Я хочу привернути увагу до проблемних питань. Вивів я для нас для всіх їх на екран. Ну, насамперед, почнемо з того, що хоч раз накладався штраф в Україні на компанію або фізичну особу за порушення санкційного режиму, тобто наших санкцій? Ні, на жаль, цього немає. Тому законопроектом, який з'явиться, ми обов'язково передбачимо серйозні штрафи, і мають дотримуватись тих санкцій, які ми визначаємо, бодай на території України.

Далі. Не може бути, як ви бачите в тому числі на слайді, таких випадків, коли окремими адміністративними судами скасовуються санкції для окремих фізичних або юридичних осіб, які підтримували або підтримують окупацію або війну Російської Федерації проти України. Це має стосуватися всіх без виключення: чи це політик, чи це артист, чи це бізнесмен.

І наступний слайд, заради чого я забрав би вашу увагу найбільш серйозно. Окрім проблемних питань, про які я вже зазначив, я хотів би дати вам пропозиції до рекомендацій. Моя пропозиція: цими слуханнями включити цю рекомендацію в наш, сподіваюся, підсумковий документ. Все ж таки, що мають бути накладання і стягнення штрафів за порушення санкцій.

Друге. Має бути публічна звітність і публічні реєстри. Хто б не говорив про якісь там... важливість секретності, вважаю, з точністю до навпаки, що мають бути публічні звіти і Кабміну, і СБУ, і Нацбанку, і всіх інших про міжнародну співпрацю та санкції як такі.

Далі. Має бути обов'язкова, і я підтримую, щоб нарешті Держфінмоніторинг і Міністерство фінансів України контролювали і моніторили застосування і виконання економічних, фінансових та інших

санкцій. Є у нас центральні органи влади, і для цього не треба сильно багато створювати проблем.

Далі. Рух капіталу, рух продукції з країни-агресора має не просто контролюватися, а жорстко, жорстко обмежуватись, і не допускати обходу і використання підставних компаній, дочірніх чи інших в країнах, навіть членах ЄС, для того щоб з компаній Російської Федерації, які під санкціями, продукція постачалася втридорога на українські державні підприємства, маю насамперед на увазі необхідний захист таких активів в Україні.

І останній слайд до вашої уваги, що стосується рекомендацій, - це вдячність вам всім за увагу. І пропозиція, я підтримую міжнародного суддю і посла Володимира Василенка: включити і запропонувати шановним нашим експертам доопрацювати разом з нами такі законопроекти, як і Валентина Самар, і інші, багато людей, які справді дуже добре знаються на практиці, яка має бути нами, я вважаю, законодавцями, визначена як така, що працює і є ефективною.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую вам, Валентине Олександровичу, особливо за такі цікаві рекомендації і конкретні рекомендації.

А зараз запрошую до виступу Олексія Сергійовича Макеєва, спеціального представника Міністерства закордонних справ України з питань санкційної політики. Будь ласка.

МАКЕЄВ О.С. Добрий день. При обговоренні питання спрощеного порядку застосування міжнародних санкцій ми повинні виходити з двох моментів. Якщо ми говоримо про просте удосконалення сьогоденної процедури, то достатньо було б просто внести Міністерству закордонних справ, як державний орган, який має право подавати пропозиції безпосередньо на РНБО. Нагадаю, відповідно до чинного закону це тільки п'ять органів, МЗС не включені до нього. Це б надзвичайно пришвидшило процедуру запровадження санкцій.

Один простий приклад. Обов'язкові до виконання санкції, які запроваджуються резолюціями Ради безпеки ООН. За такою спрощеною процедурою одразу після ухвалення такої резолюції МЗС подає пропозиції на РНБО, РНБО проводить засідання, Президент скріплює рішення РНБО підписом. Проходить достатньо небагато часу.

Якщо ми говоримо в перспективі про те, що цим може займатися Державне санкційне бюро, процедура ще більше скорочується. З огляду на те, що ці міжнародні санкції обов'язкові до виконання всіма державами-членами, достатньо було б скоротити цей шлях в такий спосіб, що лист від нашої Місії при ООН із Нью-Йорка направляється на Державне санкційне бюро, воно готує рішення, рішення схвалене.

В тому, що стосується приєднання до санкцій, які запроваджуються нашими партнерами, зокрема Європейським Союзом, я хотів би нагадати, що

у нас є в Угоді про асоціацію положення про те, що ми прагнемо до гармонізації нашої зовнішньої безпекової політики, і санкційна політика також входить, як один із важливих інструментів зовнішньої безпекової політики, до цієї мети. Врешті-решт, ми станемо членом Європейського Союзу, і нам потрібно швидке приєднання і швидкі процедури для того, щоб приєднатися до існуючих санкцій.

Ви знаєте, що станом на сьогодні Україна не має зобов'язання приєднатися і імплементувати санкції Європейського Союзу, однак Україна регулярно схвалює політичні заяви про приєднання до таких санкцій. Я думаю, що наступним кроком в нашій санкційній політиці буде поступова імплементація санкційних режимів, які запроваджуються Європейським Союзом.

Підсумовуючи, в двох словах, дуже просто внести МЗС до переліку державних установ, які мають право подавати на РНБО свої пропозиції. Складніша пропозиція – зробити так, щоб Державне санкційне бюро, отримуючи інформацію від МЗС, впроваджувало ці санкції набагато швидше. Це зекономить нам приблизно декілька місяців часу, обходячи непотрібні, в даному випадку, процедури узгодження таких рішень в Кабінеті Міністрів усіма причетними органами влади.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

І ми можемо зараз перейти до дискусії з цього питання. Тут загальний регламент – 10 хвилин. Чи є бажачі? Хтось бажає виступити?

Єлизавета Олексіївна. Єлизавета Олексіївна, будь ласка.

ЯСЬКО Є.О. Дякую.

Колеги, насправді, знаєте, я дуже широко радію, що в цій дискусії ми починаємо мислити, що буде в національних інтересах України. І трохи хочу так, трохи лірики щодо тих консультацій, які ми проводили з іноземними країнами.

Там я ставила якісь питання, і дуже часто, наприклад, в Швейцарії дуже хороший був приклад, коли я питала там, наприклад, якщо ви не зобов'язані приєднатися до міжнародних санкцій, але маєте там якусь співпрацю, як ви вирішуєте, до яких санкцій ви приєднуєтесь, до яких – ні? І вони відповідають: ми приєднуємося в індивідуальному випадку, думаючи кожного разу, що буде в найкращих національних інтересах для нашої країни.

І тут я пропоную в тому драфті, щоб ми так мислили, щоб ми мислили, якщо ми маємо санкції ЄС або Ради безпеки ООН, ми повинні мати певний механізм, як ми приєднуємося до них. Але треба, щоб все-таки до певних... до кожної санкції там ЄС – ми не є членом Європейського Союзу ще, – ми повинні розглядати, чи всі ці санкції будуть в інтересах України. І тому якраз мені дуже подобається, що ми розмежовуємо на питання національних санкцій

– те, що стосується там одного питання; і питання, як ми приєднуємося і співпрацюємо з усіма міжнародними санкціями, які є.

Декілька слів ще я хотіла сказати щодо... тут лунали різні думки щодо філософії, щодо всього. Колеги, ми проводили такі консультації, і тут, звичайно, дуже довго можна це все обговорювати. Але мені здається, те, що ми сьогодні почали вже таку роботу, це означає, що оце почалася робота, а не довгі, величезні дискусії щодо цього. Вірю, що ми зможемо напрацювати. Ще раз хочу попросити: кому не надійшли пропозиції від нас, будь ласка, напишіть мені зараз. Поки ми ведемо ці слухання, ми надішлемо.

Дякую всім.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

У нас ще 7 хвилин залишається згідно з регламентом.

НАЛИВАЙЧЕНКО В.О. Якщо дозволите, короткий коментар, пане голово?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка.

НАЛИВАЙЧЕНКО В.О. Добре, що пані Ліза згадала, я б так само, тільки єдине хотів би попросити, щоб ми не тільки мислили, а діяли всі. Тому що ви дуже добре Швейцарію якраз навели як приклад. Але саме Швейцарія була серед перших, хто заморозила активи на наше звернення тоді, України, в 2014 році всіх топ-чиновників, топ-високопосадовців України, які були, ясно що незаконно відкриті, вкрадені у громадян України. Але ж тепер виклик номер два постав: що їх залишилося вже на 12 людей менше. Їхні дорогі адвокати не просто виводять їх з-під санкцій, а ведуть до дуже небезпечної речі, яка може, знаєте, нас всіх спіткати. Коли вони і з-під санкцій підуть, і гроші вкрадені вивільнять з замороження або з решту, а далі позов буде до кого? До держави Україна.

Тому моя пропозиція: насамперед в парламенті зрозуміти цю загрозу і знайти вихід. А вихід тільки один насправді: спонукати правоохоронні органи і Офіс Генерального прокурора все ж таки представити докази і добитися в українських судах покарання, чи то за відмивання грошей, чи то за інші корупційні правопорушення саме тих високопосадовців, які вже, повторюся, були під санкціями чи то їхні активи були заморожені, наприклад, в Швейцарській Федерації. Там і Ліхтенштейн, і інші країни, які тоді нас підтримали.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Прошу до слова пані Юлію Каздобіну, а потім пані Самар Валентину. Будь ласка.

КАЗДОБИНА Ю.К. Я перепрошую, я хотіла ще до минулого буквально одну коротеньку ремарку, стосовно розширення кола тих, хто може вносити подання.

Мені здається, що, по-перше, ми не згадуємо розвідку, тобто це ті, хто насправді володіє інформацією про іноземних суб'єктів. Тобто, мені здається, вони стовідсотково мають брати участь у розробці рішення щодо накладання санкцій.

І, по-друге, наскільки я знаю, як працює американська система, то там немає окремих суб'єктів подання. Там насправді це рішення напрацьовується на робочому рівні спільною робочою групою, до якої включено розвідки різні, до якої включено їхній Мін'юст, включено Держдеп, включено... казначейство. Тобто вони напрацьовують на базі тої інформації, яка є у кожного з цих органів, вони напрацьовують спільне рішення. І мені здається, що такий підхід є трошки більш ефективним, ніж той підхід, який пропонуємо ми.

І стосовно теми, яка обговорюється зараз, яким чином проваджувати різні міжнародні режими, мені здається, що має бути різна процедура для санкцій ООН і також для санкцій Європейського Союзу. Тобто ми є членом ООН, і санкції ООН є обов'язковими для всіх членів. Ми не є членом Європейського Союзу, ми можемо підтримувати, але ми все ж таки є окремою суверенною державою. Тому, якщо санкції ООН можуть, ну, імплементуватися напряму, за великим рахунком, то стосовно європейських санкцій все ж таки має бути окреме рішення держави Україна, що, так, ми приєднуємося, і тоді вже далі держава Україна дає, ну, цим своїм рішенням всім органам влади, які імплементують це рішення, вказівку, що робити з цим далі. І, звичайно, тоді це окрема процедура від того, як приймаються рішення щодо наших санкцій.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

В нас залишається 4 хвилини. І прошу до слова пані Валентину Самар. І якщо вистачить часу, то потім пан Клименко. Будь ласка.

САМАР В.І. Я постараюся дуже коротко, для того щоб Андрію теж була можливість сказати.

Я теж повернуся до 4 пункту. Ми говоримо про ініціаторів санкцій, ми не говоримо про процедуру взагалі подання цих рекомендацій і ініціювання, і процедуру, яка затверджує ці пакети, які йдуть потім в РНБО. Мені здається, що треба все-таки дискусія окрема стосовно оцього довгого-довгого насправді шляху. І я думаю, вам цікаво буде знати про те, що основні пакети санкцій готувалися Кабінетом Міністрів України, але положення, яке регламентує, яким чином ЦОВВ готують ці документи, яким чином проходять, це три кола узгоджень, рішення Кабінету Міністрів, яке, до речі, може потім перезатверджуватися при зміні складу Кабінету Міністрів. І цих прикладів ми

вам назвемо десятки. Це дуже довгий шлях, це не шлях до перемоги – це шлях до затягування нашої війни.

І тому я пропоную розглянути ще оцю процедуру, необхідно змінити Положення Кабінету Міністрів. Бо на сьогоднішній день ні Президент України, як інституція - я маю на увазі, не подав жодного, до речі, ініціативи, не було жодного пакету до РНБО. Всі практично пакети подавалися Кабінетом Міністрів, якась ще частина СБУ там узгоджувалася.

Ще один момент: секторальні санкції. Секторальні санкції у нас за законом зараз мають затверджуватися, тобто прийматися, РНБО, вводиться в дію Указом Президента, і впродовж там, здається, 48 годин затверджуватися Верховною Радою України. Але у Верховній Раді України, за Конституцією, таких повноважень немає. У нас на сьогоднішній день немає жодних секторальних санкцій, прийнятих у відповідності до Закону "Про санкції", він регламентує. Це питання, яке чогось не звучить зовсім.

І останнє, тоді я не встигла сказати, Андрію, я вже закінчую. Якщо говорити про органи, давайте приглянемося до того, чим зараз, у відповідності до останньої редакції закону, займається Держфінмоніторинг. Після того, як було змінено законодавство у відповідності до вимог FATF, те, що вони зараз роблять по моніторингу активів і транзакцій, відмивання "брудних" грошей, і фінансування тероризму, і так далі, і так далі, поставте кому, допишіть: "національні санкції" чи "міжнародні санкції" - і ви отримаєте вже робочий, по суті, інструмент.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Ще одна хвилина залишилася. Пан Клименко, будь ласка.

КЛИМЕНКО А. Я підтримую дуже своїх колег. Суб'єкт подання має бути той, хто має можливість займатися моніторингом та впровадженням, все решта - бла-бла. Оце бла-бла, останній пакет санкцій знаєте скільки проходив? Вісім місяців. Через всі погоджувальні. З липня 2019-го до весни 2020 року. Оце не робота.

Стосовно ЄС. ЄС - там треба маленьку революцію робити. Вони не хочуть запроваджувати санкції проти Росії, вони з 2014 року нічого не роблять. І тому ми повинні запропонувати їм розширену, конкретизовану політику невизнання, щоб ми кожного дня не реагували на те, яке видання знову карту Криму не так намалює і так далі. Це все можна у Європі прописати в регламентах, в регламентах європейських, і про карти, і про бренди, які працюють на території Криму, європейські, і про те, що треба писати в контрактах про заборону перепродажу товарів. Це все можна робити, але політику ЄС треба змінювати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дуже вам дякую.

І переходимо зараз, колеги, до обговорення наступного питання порядку денного, яке називається: "Розширення переліку підстав та принципів для застосування санкцій, а також видів санкцій".

І до виступу запрошую Олександра Вікторовича Романішина, заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Будь ласка. Олександр Вікторович є чи ні? Немає?

Тоді слово надається пані Свиридовій Дар'ї. Перша заступниця Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим. Будь ласка.

ТАШЕВА Т.Р. Шановні колеги, замість пані Свиридової буду я виступати. Заступник Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим Таміла Ташева.

Доброго дня, шановні колеги. Зупинюсь лише на кількох тезах з тих пропозицій Представництва Президента, які були надіслані в секретаріат комітету. Не буду детально зупинятися на можливості питання запровадження систематичного моніторингу ефективності застосованих санкцій, але тут важливо сказати про те, що відсутність системи та механізму моніторингу ефективності застосованих санкцій, а також відповідальності за порушення санкційного режиму, не лише дискредитує державну санкційну політику, робить її неефективною, але й унеможливує звернення до країн-партнерів із запитами про міжнародно-правову допомогу у відповідних випадках. Важливо створити відповідне нормативно-правове підґрунтя моніторингу, а також у питанні встановлення кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення санкційного режиму.

Тут важливо згадати розроблений прокуратурою Автономної Республіки Крим та міста Севастополя законопроект щодо встановлення відповідальності за порушення вимог санкційного режиму (№ 4002).

Вбачаємо за доцільне висловити підтримку даному законопроекту, але важливо до цього питання підходити комплексно, вносити зміни в сам Закон "Про санкції", і під нього вже готувати всі решта змін законодавчих.

Наступне, що важливо окреслити, це питання нормативно-правового врегулювання необхідності зазначення мети накладання санкцій. Ефективність застосованих санкцій державою на даний час не перевіряється та відповідні результати не фіксуються. У той же час, перевірка такої ефективності є необхідною для розуміння рівня реального впливу застосованих санкцій на державу-агресора, збитки, яких зазнає Україна тощо. Проведення такого моніторингу ефективності неможливе без наявних відомостей про мету застосування санкцій.

Повторю тезу, яку сказала моя колега, про те, що застосування санкцій є не покаранням, а механізмом тиску для досягнення мети. Іншими словами, особа щодо якої застосовані санкції, має розуміти, що саме необхідно зробити або від яких дій утриматися, аби такі обмежувальні заходи можна було зняти.

Також необхідно врегулювати питання, пов'язане з ідентифікацією особи, щодо якої застосовано або планується застосувати санкції. І це має дуже важливе значення як для реалізації таких санкцій, щоб, наприклад, обмеження не були помилковими і не застосовувалися до іншої особи, так і для можливості оскарження застосованих обмежень. Про це вже казали колеги Андрій Клименко і представник Національного банку України.

В той же час, мають бути визначені умови відступлення від таких вимог, які є необхідними у зв'язку із засекреченими даними про окремих посадових осіб держави-окупанта, наприклад співробітників ФСБ, ГРУ тощо.

Передостаннє, на що хотілося б звернути увагу, це необхідність системного взаємозв'язку між Радою нацбезпеки та уповноваженими суб'єктами подання пропозицій, тобто ініціаторами санкцій. Наразі існують непоодинокі випадки подання щодо включення до санкційних списків одних і тих осіб відразу кількома ініціаторами санкцій. Зважаючи на часту відсутність підсумкового зворотного зв'язку між РНБО та суб'єктами подання санкцій, а також на доволі значні проміжки у часі між поданням ініціаторами санкцій пропозицій та затвердженням РНБО фінального санкційного списку, в багатьох випадках не ясно, за чий саме поданням та чи інша особа з'явилася у підсумкових санкційних списках.

І, напевно, останнє ще відзначу у цьому блоці питань - це питання відзначення підстав та правових механізмів для зняття спеціальних обмежувальних заходів, наприклад, після досягнення їх мети у зв'язку зі смертю фізичної особи, у помилковому внесенні, про що вже відзначалося. А також спрощення процедури застосування санкцій щодо юридичних осіб- правонаступників, або певних споріднених, або дочірніх юридичних осіб. Як приклад, звичайно що, можна наводити "Масандру" і ряд інших підприємств. Для того, щоб обходити санкції, країна-агресор використовує різні юридичні особи-прокладки, фіктивні юридичні особи тощо. Тому дуже важливо цей момент теж врахувати.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

А зараз слово надається Олександрю Вікторовичу Романішину, заступнику міністра. Будь ласка.

РОМАНІШИН О.В. Дякую, колеги.

Теж коротенько. Принципово Мінекономіки підтримує необхідність удосконалення санкційної політики держави, і, зокрема, розширення переліку підстав, а також і принципів, для застосування санкцій та їх видів. І, власне, в проекті закону ми запропонували певні зміни. Їх надіслали уповноваженим ЦОВВ. І інші питання з цього приводу також готові опрацювати і в рамках діяльності зазначеної робочої групи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Запрошую до виступу Яременка Ігоря Олександровича, заступника міністра з питань європейської інтеграції Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Будь ласка.

ЯРЕМЕНКО І.О. Шановний пане головуєчий, шановні колеги, враховуючи те, що я перший раз беру сьогодні слово і буду виступати лише один раз з питань порядку денного, я хотів би просто окреслити коротко позицію нашого міністерства з приводу тих питань, які вже сьогодні були виголошені.

Я доєднаюся, звичайно, до пані Валентини Самар у контексті того, що ми маємо для початку зрозуміти, що таке санкції, і від цього відштовхуватися далі в розбудові санкційної політики України.

Ми вважаємо, що створення центру у вигляді спеціальної установи, яка буде займатися санкціями, яка буде узагальнювати всю інформацію, буде висхідною точкою, є ключовим для того, щоб ці санкції були ефективні, щоб ця санкційна політика взагалі працювала. Адже, як сказала тільки що Таміла, на жаль, у нас дуже часто відбувається така ситуація, що різні ініціатори санкцій насправді не знають, по-перше, що робить кожен з нас, а по-друге, вносять одні і ті ж самі прізвища або юридичні особи в цей санкційний список. Навіть питання санкційного списку, де він в одному місці знаходиться, - це величезне питання. Кожного разу для того, щоб перевірити, чи ця людина вже є в санкційному списку, чи немає, потрібно де-факто проаналізувати весь перелік указів Президента.

Проблема полягає також, я згоден з тим, що часовий термін, який витрачається на те, щоб ввести в дію санкційний якийсь режим, він абсолютно неадекватний. І, дійсно, останні санкції, які були введені в дію у травні цього року на підставі пропозицій Міністерства реінтеграції, сам процес почався в липні минулого року, тобто це нонсенс насправді. Тому потрібно спростити процедуру. І саме тому я не впевнений, що, от коли ми говоримо про те, що ініціаторами санкційної політики мають бути багато відомств, вони проходять дуже серйозний процес, скажімо так, погодження цих санкцій. Якщо це міністерство, то спочатку воно готує, як зараз наше міністерство готує, у нас декілька санкційних пакетів зараз в роботі, ми проходимо внутрішні міжвідомчі погодження, потім це йде на Кабмін, потім Кабмін ухвалює рішення, це йде в РНБО, РНБО опрацьовує. Ми знову після вже ухвалення рішення ще раз дивимося указ Президента. Тобто це декілька кіл ми проходимо, і після цього йде указ Президента. Скільки це займе? Ну, ми розуміємо, це несерйозно.

З приводу підходу, яким чином ми вважаємо за доцільне удосконалити наше санкційне законодавство. З огляду на те, що ми наближаємося і ми поставили собі за мету стати членом ЄС, ми наближаємо власну зовнішню та безпекову політику, а також ми наближаємо власне законодавство до

законодавства ЄС, було б логічним, щоб ми синхронізували кроки саме з ЄС і створили механізм швидкого реагування на санкції, на санкційні виклики і погодження цих санкцій, як з нашими партнерами міжнародними, так і відповідно у нас всередині.

Відповідно я також хочу погодитися з тим, що сказав Олексій Макеєв, з МЗС, що є різні санкції. Є санкції, які стосуються Ради безпеки ООН, є санкції, які єсівського рівня, є санкції, які вводяться на національному рівні. І відповідно шляхи їх введення мають бути різні: скорочені терміни, дещо має бути більш в автоматичному режимі, можливо, не на рівні указу Президента, а, наприклад, на рівні рішення Кабінету Міністрів, санкції ті, які вводяться Радою безпеки ООН. Якщо вони вже проголосовані, ми ж не будемо як держава виступати проти них, вони вже є обов'язковими. Тобто потрібно зробити градацію.

Ми, звичайно, також дуже вдячні пані Лізі Ясько за те, що вона напрацювала проект законопроект, і ми як міністерство з задоволенням приєднаємося до його опрацювання і внесемо наші пропозиції і бачення, яким чином його далі рухати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Запрошую до виступу Євгена Олександровича Буторова, начальника Головного управління національної безпеки Директорату правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України. Будь ласка.

БУТОРОВ Є.О. Чути мене?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чутно, чутно. Будь ласка.

БУТОРОВ Є.О. Шановні колеги, Міністерство юстиції підтримує позицію щодо продовження роботи в рамках робочої групи, яка вже функціонує, за умови зміни і актуалізації її складу і опрацювання нагальних питань.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую. Чесно кажучи, я дуже приємно вражений таким лаконізмом.

Зараз прошу до слова Олексія Сергійовича Макеєва, спеціального представника Міністерства закордонних справ України з питань санкційної політики.

МАКЕЄВ О.С. Шановні пані і панове, колеги! Тут важливо проговорити про системну кодифікацію нашого законодавства, створення не тільки Закону "Про санкції", але і внесення змін до інших законів, які можуть бути безпосередньо і не пов'язаними із санкціями, однак створюють необхідне

підгрунтя для дій органів влади та правоохоронних органів. Прикладом є "їздуни". Як переслідувати "їздунів" - тих, хто заїжджає в Крим? Сьогодні лише одна стаття є в Кримінальному кодексі України - це стаття 332-1 "Щодо порушення порядку в'їзду на окуповану територію".

А от за інвестиції в Крим, за економічну діяльність відповідальності у нашому законодавстві не передбачено. І це дуже важливо змінити. Тому я дуже підтримую тих, хто уже давно, і сьогодні деякі зі спікерів це підкреслювали, необхідно скасувати існуючий Закон про ВЕЗ Крим, і в законодавстві українському чітко передбачити, яка діяльність дозволена, яка діяльність заборонена і які наслідки через порушення заборони будуть.

Ми маємо це сказати іноземному бізнесу, тому що іноземний бізнес знає, наприклад, які заборони накладені Європейським Союзом, він не знає, які існують заборони в Україні.

Ми маємо також сказати чітко українському бізнесу, що буде, якщо український бізнес буде взаємодіяти з тими юридичними, фізичними особами, проти яких накладено міжнародні санкції, санкції Ради безпеки ООН, Сполучених Штатів Америки, а також, що буде за взаємодією із тими, хто співпрацює з окупаційним режимом і дозволяє Кремлю легітимізувати свою незаконну анексію Криму і діяльність на окупованих територіях Донбасу.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую, Олексію Сергійовичу.

Зараз ми можемо перейти до дискусії. У нас, на жаль, час обмежений, тобто є 5 хвилин. І серед бажаючих, я вже бачу, пан Клименко, а потім - пані Гучакова Тетяна.

Будь ласка. Але прошу пам'ятати, що ми маємо тільки 5 хвилин. Дякую.

КЛИМЕНКО А. Шановні колеги, я хочу звернути увагу тих, хто пише законопроекти. Коли в 2015 році упали, як відомо, електричні опори, що вели на Крим, це були насправді санкції, тому що вони призвели до восьмимісячного блекауту і нанесли величезний економічний збиток агресору. Коли у нас сьогодні не поставляється вода до Кримського півострова, це насправді санкції. Це системні санкції насправді.

Тому треба додати інфраструктурні обмеження. Тому що на сьогодні можна легко відтворити постачання води, підписавши договір. В жодному санкційному документі немає про заборону постачання води до Криму.

І, нарешті, у нас є окуповані території, в тому числі шельф, і в тому числі територіальне море України, дванадцятимильна зона. Ну, треба піти далі - і оголосити, що це заборонений морській район, куди не можуть заходити іноземні судна інакше, ніж з дозволу відповідних українських органів. Це в контексті внесення змін, додатків до вашого законопроекту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Слово надається пані Гучаровій Тетяні. Потім пані Томак Марія, і потім Володимир Андрійович. Будь ласка.

ГУЧАКОВА Т. Доброго дня, шановні колеги! Дуже коротко про конкретику.

Ми кажемо про підстави введення чи не введення санкцій. Ось в мене є перелік із 8 підприємств, які були в санкційному списку України, але після останнього Указу Президента у травні 2020 вони зникли. Вони зникли тому, що строк дії попередніх санкцій завершився. Вони не увійшли у той перелік із 23 підприємств, щодо яких санкції були скасовані, їх просто немає.

Пару назв: "Русский антрацит", "Торговий дім "Антрацит", "Петролеум Капітал", "ОДК-Авіадвигун". Є ще кілька.

Я хочу нагадати, що ми живемо не в ідеальній державі, і є чинники, про які ми зараз не кажемо, але чинники прийняття чи неприйняття якихось рішень бувають різні, і ми повинні передбачити запобіжники, запобіжники як внутрішні (це правила регламенту, правила прийняття рішень), так і зовнішні запобіжники. Чим скоріше у нас буде відкрита, зручна для використання база даних підприємств, що знаходяться під санкціями, тим скоріше ми позбудемося ось таких явищ.

І якщо комусь цікаво, я можу скинути всі назви, тому що з цими підприємствами треба працювати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, формально залишилося тільки дві хвилини. Але з огляду на те, що така реакція цікава і така зацікавленість, я вважаю, що я трошки додам часу, користуючись, так би мовити, своїми "диктаторськими" повноваженнями.

Тому пані Томак Марія. А потім – професор Володимир Андрійович Василенко. Будь ласка.

ТОМАК М. Доброго дня! Дякую, пане головуєчий.

Шановні колеги, хочу звернути увагу на кілька моментів з того, що вже прозвучало, і з того, що ще не прозвучало. Передусім хочу нагадати, що в 2018 році в парламенті відбувалися комітетські слухання на аналогічну тему. І тут, я бачу, серед присутніх є пан Немиря, я думаю, що він може підтвердити, що із тих рекомендацій, які на тих слуханнях були затверджені комітетом, виконана тільки одна – це створення робочої групи. І, ну, на превеликий жаль, робоча група засідала один раз чи двічі, і ми бачимо, що особливих результатів за 2 роки немає.

Тому, мені здається, що доцільно обговорювати не лише, як відновити роботу або прискорити роботу робочої групи, але як розробити роботу робочої групи (робочої, вибачте це свідомо така тавтологія), аби звернути увагу на дієвість цього формату.

І також варто подумати про те, яким чином залучити до роботи неурядовий сектор, оскільки ми бачимо, що його експертиза є доволі актуальною для цього питання, і тут є багато людей, які можуть допомогти пришвидшити процес внесення змін до законодавства.

Власне кажучи, щодо змін, я дякую пані Єлизаветі за проект закону, я ще особисто його не бачила, але ми його подивимося з колегами. І також хочу попросити Міністерство економіки, яке кілька разів, і не тільки Мінекономіки, апелювало до підготовленого ними законопроекту. Наскільки мені відомо, він не є оприлюдненим, і я прошу його оприлюднити для того, щоб ми могли проаналізувати і запропонувати свої можливі доповнення.

Я думаю, що, мабуть, в цьому законопроекті, через те що його розробляв, скажімо так, економічний блок уряду, може не бути враховане питання щодо правозахисного аспекту. Як ми знаємо, в міжнародному вимірі санкції, один із ключових приводів для запровадження санкцій, або причин, підстав, є порушення прав людини, грубі порушення прав людини. І в цьому контексті, мені здається, що нинішнє формулювання, викладене в частині першій статті 3 поточного Закону України "Про санкції" може потребувати уточнення. Зараз це звучить, одна з підстав, так, як права і свободи людини і громадянина, порушення прав, свобод людини і громадянина, нам видається, що, можливо, варто це формулювання розширити і, власне кажучи, виділити його як окремою підставою для застосування санкцій, наприклад: права і свободи людини, що визначені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або іншими формами надання згоди України. Так, як це визначено в статті 2 Закону України про міжнародні договори. Але, безумовно, це потребує обговорення, тому що ми передбачаємо, що можуть виникати потенційно проблеми із спробою скасування санкцій, введених на цій підставі, через суди.

Тому, нам видається, що щонайменше при розробці пропозицій щодо змін до закону це потрібно глибше проаналізувати. Зокрема, подивитися на міжнародний досвід у контексті так званого "акту Магнітського". Знову ж таки, було кілька законопроектів ще за попереднього скликання Верховної Ради щодо імплементації до українського законодавства "акту Магнітського". Нам видається, що це було б дуже важливим кроком міжнародної солідарності з боку України, тому що ми весь час просимо наших партнерів запроваджувати санкції в зв'язку з ситуацією в Україні, але ми самі не солідаризуємося з міжнародною спільнотою.

Тому я хочу знову повернути нас до цього питання - про необхідність, можливо, в рамках внесення змін до Закону України "Про санкції", але, швидше, це має бути окремий законопроект, але, можливо, це може бути пакет. Але ми однозначно говоримо про це в контексті української санкційної політики. Тобто український, умовно, "акт Магнітського", також ще звучали там умовні назви "акт Сенцова", але сенс в тому, що Україна має приєднатися і запроваджувати санкції глобально, принаймні такий правовий механізм повинен існувати, така можливість.

Щодо грубих порушень прав людини, які існують в світі, звісно, використовуючи свої формулювання, я готова поділитися, тому що ми трішечки проаналізували, яким чином це сформульовано в "актах Магнітського" і подібних законах або нормативних актах в інших країнах, передусім це США, Великобританія нещодавно ухвалила свій "акт Магнітського", це Канада. Зараз, нагадаю, що дебатується це питання про запровадження європейського "акту Магнітського" на рівні Європейського Союзу.

І тут також третє питання, яке б я хотіла порушити, це про проактивну позицію України у тому, аби пропонувати пропонувати конкретні прізвища для того, щоб запроваджувати проти них санкції, саме у зв'язку з грубими порушеннями прав людини. Україна цього не робить, тобто у нас немає на міжнародному рівні в тих юрисдикціях, які я назвала вище, санкцій, саме запроваджених згідно з "актом Магнітського" у зв'язку з російською агресією проти України. Ми просто цей механізм не використовуємо.

Ми наступного тижня разом з колегами подамо, здійснимо подання у зв'язку з переслідуваннями правозахисників в Криму для того, аби США наклали санкції на осіб, які причетні до цього переслідування. Я можу сказати, що підготовка одного такого подання, а ми подаємо всього-на-всього по трьом кейсам, це величезний обсяг роботи. І його зараз в країні ніхто не робить, і ми просто цей механізм, на превеликий жаль, не використовуємо.

Я розумію, що це можливо... не знаю, наскільки це предмет для внесення змін до закону, але це однозначно дуже важливе операційне питання, яке нам необхідно вирішити, власне кажучи, можливо, навіть в контексті розмов про той координаційний орган, який має цю роботу якимось чином координувати.

У мене все. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Запрошую до виступу професора Володимира Андрійовича Василенка. Будь ласка.

ВАСИЛЕНКО В.А. Дякую.

Я уважно прослухав виступи всіх. Знову-таки утвердився в думці, що необхідно створювати робочу групу, і не з початку все починати, а зібрати всі пропозиції, всі закони, законопроекти, які є; їх проаналізувати і виробити концепцію закону, майбутнього закону, виходячи із правильного розуміння природи інституту санкцій. Без цього ми системно не вирішимо проблему.

Ви розумієте, в 2014 році я питав якимось Яценюка: "Чому не запроваджуються санкції проти Росії, як держави-агресора? – А у нас немає закону".

От знову, одна ця відповідь (і в МЗС я теж питав це) свідчить про те, що не розуміють, що таке санкції. Підставою для застосування санкцій, незалежно від наявності чи відсутності закону в державі, є міжнародно-правова звичаєва

норма про те, що міжнародне правопорушення є підставою для застосування санкцій, притому будь-яке міжнародне правопорушення, не тільки акт агресії.

Тому інститут санкцій – це дуже комплексне явище, і треба розуміти його природу, для того щоб правильно сформулювати положення закону.

Тепер далі. Закон не може передбачити всі випадки застосування санкцій. Цей закон може мати лише рамковий характер. Деякі питання там конкретно можуть бути вирішені, а деякі тільки рамковий характер. А його застосування вже - це питання створення окремих блоків, нормативних блоків, які є підставою для застосування конкретних вже санкційних заходів проти конкретної держави, яка порушує міжнародне право. Притому не тільки акт, йдеться не тільки про акт агресії, а про будь-яку міжнародну угоду: і в сфері захисту прав людини, і в сфері співробітництва в гуманітарній сфері.

Тобто без цього розуміння ми не зможемо рухатись далі, не зможемо створити нормальну і ефективну нормативну базу для того, щоб застосування санкцій мало некон'юнктурний характер, не було прив'язано до якогось конкретного правопорушення сьогодні. База повинна бути розрахована, там повинні бути норми загальнорегулятивної дії розраховані на всі випадки порушень міжнародного права, договорів, стороною яких є Україна і від яких страждають інтереси України, і положення, які регламентують вже застосування індивідуальних санкцій проти конкретної держави-правопорушника в конкретній сфері. Поки ми з цим не розберемося, ми не досягнемо результатів. І тому я згоден з позицією Юлії Каздобіної і з позицією Валентина Наливайченка про те, що до питання санкційної політики треба ставитись системно.

На жаль, сьогодні політики, системної політики санкцій в Україні не існує. Її не існує навіть щодо Російської Федерації, на жаль. І якщо ми не зробимо таких осмислених і ефективних кроків в напрямку створення нормативної бази, солідної нормативної бази, системної нормативної бази, ми весь час будемо плутатися між трьома соснами і не вирішимо жодного питання.

Тобто я наполягаю на своїй пропозиції створити робочу групу, або відновити діяльність робочої групи, яка була вже до цього створена, подумати над членством і так далі.

Проблемою санкцій я займаюся 50 років. Тема моєї докторської дисертації була присвячена проблемі санкцій. І у мене є напрацювання, і практично вони в багатьох випадках були застосовані. Я готовий долучитися до роботи цієї групи робочої, і можу навіть її очолити, якщо буде така воля депутатів і всіх інших.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Я хотів би тільки нагадати колегам, що Володимир Андрійович є автором класичної наукової монографії "Міжнародно-правові санкції". Я її, чесно скажу, читав з великим задоволенням, ще коли був студентом, багато

років тому, а нещодавно перечитував, бо я маю її в своїй бібліотеці, і зрозумів, наскільки ця книга є, дійсно, концептуальною, науковою і дуже актуальною, особливо в наші часи. Дякую вам за вашу наукову роботу, Володимир Андрійович.

А зараз ми можемо перейти до обговорення наступного питання порядку денного під назвою: "Застосування санкцій до юридичних осіб України та громадян України, зокрема при вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності".

І я запрошую до виступу Свиридову Дар'ю, першу заступницю Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим. Будь ласка.

СВИРИДОВА Д.О. Дякую дуже, колеги.

Я спробую дуже коротко, бо, дійсно, це питання, мені здається, важливе для обговорення в контексті загальної розбудови політики санкційної. Його, насправді, теж дуже важко обговорювати без загального розуміння концептуального, як ми будемо нашу санкційну політику. Але, власне, у нас є певні застереження щодо того, як санкції, сьогодні вже або в майбутніх законопроектах, чи ініціативах, будуть застосовуватися або планують застосовуватися до осіб-громадян України або юридичних осіб українських. Бо, власне, сьогодні законодавство передбачає таку можливість в контексті причетності таких осіб, в контексті саме здійснення ними або причетності до здійснення терористичної діяльності.

І другий момент, який ми маємо на сьогодні, – це, власне, застосування санкцій до осіб, які є громадянами України, але вказування їх при застосуванні до них санкцій, власне, і зазначення їх як громадян Російської Федерації. А саме мова йде, наприклад, про громадян України, які були паспортизовані незаконними паспортами, виданими на тимчасово окупованих територіях, зокрема Криму.

І от, власне, тут, в цьому розрізі і два питання, які б ми хотіли обговорити, які нам видаються дуже важливими в контексті визначення загальної політики щодо санкцій в подальшому.

По-перше, очевидно, на наш погляд, власне, санкції до громадян України, юридичних осіб українських застосовуватися не мають, якщо ми виходимо все ж таки з тези тієї, що санкції не є, власне, покаранням, а санкції є тиском певним, який ми здійснюємо на країну-агресора з певною метою.

Що стосується наших громадян, то якщо ми застосовуємо санкції до них як до громадян Російської Федерації, то тут виникають великі питання щодо власне невідповідності цих дій нашої політиці невизнання документів паспортних, які видаються на окупованій території. І власне, загалом політика України, що ми не визнаємо будь-яке громадянство країни-агресора, яке видається нашим громадянам з окупованих територій. Тому, власне, такий підхід він підриває певним чином політику України, і, власне, наші звернення

до наших міжнародних партнерів, яких ми так само закликаємо не визнавати ці паспорти і це громадянство, примусово нав'язане нашим громадянам.

Що стосується наших громадян. То за причетність їх до вчинення злочинів в рамках збройного конфлікту, і зокрема щодо порушень прав людини, щодо воєнних злочинів, злочинів проти людяності передбачена кримінальна відповідальність, або за якісь інші злочини – адміністративна відповідальність, в рамках якої має відбуватися притягнення наших громадян до відповідальності. А якщо ж ми за ці самі дії, а така практика, на жаль, теж є на сьогодні, ще і накладаємо санкції, то, власне, тут має місце фактичне покарання за один і той самий факт просто різними видами такого покарання. І відповідно ми можемо побачити і маємо розуміти, що власне будь-який такий суб'єкт, на якого було накладено санкції, і паралельно не виключено, що до такої особи можуть бути вже відкриті і кримінальні якісь провадження, або власне, ми дуже часто і не розуміємо, за що саме на конкретну особу накладено санкції. Тому особа може думати про те, що саме за цю дію, наприклад, що декларувалося публічно Україною, на неї накладено санкції і відкрито кримінальне провадження, це власне, дуже нівелює ефективність санкцій, буде призводити, очевидно, до оскарження таких санкцій. І крім того, дуже часто накладання санкцій саме до осіб, наших громадян, які перебувають на окупованих територіях дуже часто не мають активів на підконтрольній території, так само таке застосування санкцій власне не є ефективним засобом і так само може підривати ефективність і повагу до власне таких санкцій і до такого механізму, який запроваджується.

Натомість щодо осіб, причетних до воєнних, саме причетних, наших громадян, які причетні до воєнних злочинів, будь-яких найтяжчих злочинів у рамках збройного конфлікту, власне, Україна мала б давно вжити інші шляхи, вкрай важливі. Мені здається, це теж може бути і рекомендацією цих слухань, а саме в контексті синхронізації нашого кримінального законодавства з міжнародним кримінальним законодавством, міжнародним гуманітарним правом.

На сьогодні в парламенті зареєстрований відповідний законопроект 2689, який сьогодні дозволяє синхронізувати українське кримінальне законодавство з нормами міжнародного права і належним чином кваліфікувати злочини, вчинені в рамках збройного конфлікту, найтяжчі злочини. Більше того, потребує серйозного удосконалення законодавство стосовно проведення розслідувань в рамках процедури *in absentia*, так звані заочні досудові провадження і судові. І це теж є проблемою насправді, яку треба вирішувати для притягнення до відповідальності реальної наших громадян, а не підміняти іншими механізмами, які, на жаль, так само не діють і не приносять ефективності.

І я б ще хотіла сказати про те, що власне в контексті застосування санкцій до юридичних осіб, мені здається, не менш важливим є власне нарешті врегулювання інших питань, зокрема, в контексті економічної діяльності, яка дуже часто має місце і проводиться або прямо, або опосередковано з

окупованими територіями, нашими суб'єктами господарювання. Або, можливо, знаєте, факти, коли ми спостерігаємо, як певні особи в своїй діяльності, господарській зокрема, наприклад, під час зображень певних публікацій чи позначень території України, зазначають Крим, наприклад, або іншу частину тимчасово окупованих територій не як частину території України, або як якісь окремі суб'єкти не у складі України. Щодо цих питань, так само, стосовно наших громадян, наших суб'єктів господарювання має бути відповідно, давно вже розроблено, і є певні ініціативи, ми знаємо, відповідне законодавство, яке б дозволяло Україні ефективно притягати до відповідальності за подібні дії. І, власне, нарешті було скасовано і той самий славнозвісний Закон про весь Крим, який сьогодні насправді дозволяє обходити і багато санкцій, зокрема, і нарешті прийнято належне законодавство щодо врегулювання питання економічних відносин з окупованими територіями, тобто особливостей економічних відносин з окупованими територіями, як того передбачає Закон про окуповані території. А, власне, ніякої вільної економічної зони в Криму і бути не може.

І сьогодні на базі Комітету з питань прав людини ми знаємо, що створено робочу групу щодо вирішення цього питання на законодавчому рівні. Тому нам здається це є теж дуже важливе питання в контексті обговорення і принципового вирішення: чи може стосуватися санкційна політика України, власне, громадян України в цьому питанні і, зокрема, наприклад, в питанні осіб, причетних до воєнних злочинів і злочинів проти людяності.

Ми вдячні пані Лідії Ясько, яка поділилася вже напрацьованим ними законопроектом. Я дуже поверхово його швидко продивилася, ми обов'язково уважно вивчимо його і надамо свої пропозиції до обговорення. Але от мені здається, що там теж передбачено цим законопроектом розповсюдження його дії і на громадян України. Тому теж було б важливо і цікаво послухати позицію, чому саме, можливо, автори вважають це корисним і в якому саме розрізі. Але, власне, позиція представництва і наші пропозиції стосуються того, що якщо ми кажемо про накладання санкцій саме на громадян України, а особливо в контексті саме вчинення ними злочинів проти прав людини...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

СВИРИДОВА Д.О. ... а не за формуванням певних політик чи з якоюсь метою, власне, ці особи мають притягатися до передбаченої законодавством відповідальності, в тому числі і в рамках не лише статей, які передбачають відповідальність за воєнні злочини. Наприклад, сьогодні є...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так. Дякую дуже.

СВИРИДОВА Д.О. ...і осіб за злочини вчинені проти національної безпеки і оборони.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дуже вам дякую.

Колеги, невеличке прохання все-таки намагатися, я розумію, що тема надзвичайно цікава, але прохання намагатися дотримуватися меж регламенту.

Зараз слово надається Євгену Олександровичу Буторову, начальнику Головного управління національної безпеки Директорату правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України. Будь ласка, Євгене Олександровичу.

Я так розумію, що Євгена Олександровича немає. Тоді прошу до слова Ковальчука Ігоря Миколайовича, керівника структурного підрозділу Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України. Будь ласка.

КОВАЛЬЧУК І.М. Дякую за надане слово.

Пані Дар'я дуже правильно сказала про ті проблеми, які існують із застосуванням санкцій до юридичних осіб України та до фізичних осіб, громадян України. І дійсно ми з цим питанням зіштовхуємося досить часто. Зрозуміло, що є практика застосування адміністративно-кримінального правопорушення і притягнення до відповідальності осіб, які здійснюють воєнні злочини і на шкоду людяності.

Але, разом з тим, виходячи з практики застосування санкцій, все ж таки є дискусійне питання щодо впливу санкцій на громадян, які мешкають на території, на окупаційній території і тим чи іншим способом сприяють терористичній діяльності чи окупаційному режиму. Тому що навіть блокування активів таких громадян, навіть та сама заробітна плата чи пенсія – теж є уже тим інструментом, який дозволяє людині нести відповідальність за свої дії. Тому, дійсно, питання потребує дискусії.

Ми вважаємо, що все-таки необхідно передбачувати, можливо, пряму норму, яка б дозволяла застосовувати обмежувальні заходи до юридичних осіб України, які в тій чи іншій мірі причетні до діяльності або пов'язані з країною-агресором, до фізичних осіб, громадян України, які мешкають на окупаційній території і сприяють окупаційному режиму і здійснюють свою терористичну діяльність або причетні до здійснення терористичної діяльності.

Тому ми навіть пропонуємо можливо внести зміни до Закону "Про санкції" там в частині другій статті 1 Закону України замінити слово "здійснює терористичну діяльність" словами "причетні до здійснення терористичної діяльності та/або порушення прав і свобод людини і громадянина інтересів суспільства та держави".

І також аргументом щодо застосування санкцій до громадян України є також проблеми, які виникають при синхронізації санкцій міжнародними списками країн, які ввели санкції до громадян України. Тому що по закону ми не маємо права їх тоді синхронізувати до громадян України як таких. Тому тут треба це питання вирішувати. І я думаю, що, можливо, в такій нормі, в якій ми пропонуємо.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Ми зараз можемо перейти безпосередньо до дискусії з цього питання. Загальний регламент у нас 10 хвилин. І серед бажаючих я бачу пані Валентину Самар.

І у мене пропозиція, з огляду на те, що такий регламент 10 хвилин, намагатися обмежити свій виступ в 2 хвилин.

Дякую.

САМАР В.І. Дякую. Я дуже конкретно.

Тут все дуже просто, зараз взагалі б це питання не виникало якби у нас з самого початку було розуміння природи санкцій, що це економічні фінансові обмеження, що це не покарання і так далі. Ми б взагалі це не обговорювали – чи треба застосовувати до громадян України чи ні, було б зрозуміло, що це ресурс, яким ми воюємо із нашим ворогом. Розумієте? Якщо у цього ворога є посіпаки, які співпрацюють з ним, то для них є окремі і мають бути окремі статті Кримінального кодексу.

І тому я підтримаю Дар'ю Свиридову, яка сказала про те, що необхідно. Ну будь ласка, законодавці, будь ласка, імплементуйте норми міжнародного гуманітарного, міжнародного кримінального права в українське законодавство. Ну це вже просто смішно. От зараз я бачу запостив, що нарешті прийняли закон, яким скасували 12 статтю Закону "Про гарантію прав і свобод громадян України тимчасово окупованих територій в Криму". Це висіла стаття. Суду вже такого немає, а він ще досі по закону у нас визначає підсудність справ. Так не можна.

Тому "Кесарю кесарево", як кажуть. І якщо є воєнні злочини, значить треба, щоб люди притягувались до відповідальності за вчинення саме воєнних злочинів, а не потрапляли під санкції.

Я ще раз повертаюсь до Закону про фінмоніторинг і до тих вимог FATF, які існують. Якщо людина підозрюється у співпраці з терористичною організацією, фінансує ту терористичну організацію, є відповідні норми, які дозволяють блокувати її активи у відповідності до цього законодавства. До санкцій, які стосуються агресії Росії проти України це ніяким чином не стосується. Але якщо ми будемо брати загальні взагалі, дійсно, тут погоджуюся з професором Василенко, треба прийняти такий зведений кодекс законів, можливо, кодекс, де були б враховані всі загальні підстави до введення санкцій. А те, що стосується вчинення кримінальних злочинів, навіть таких гіпертяжких як злочини проти людяності, то для них має бути кримінальна відповідальність, для тих, до кого ми не можемо, що називається, дотягнутися, і які вчиняють ці особливо тяжкі злочини, для цього є Міжнародний кримінальний суд. Тільки ж давайте уже нарешті Римський статут все-таки ратифікуємо, бо соромно уже. Ми всіх лякаємо Гаагою, а самі до цього часу не ратифікували Римський статут.

І останнє, що я б хотіла сказати, це що стосується.... Насправді це питання дуже складне. Бо ми зараз чогось думаємо, тільки дивимося на Крим, бо тут більше кримчан представлено як експертів, але найбільше страшна ситуація по незрозумілості, недоведеності, це все-таки по ОРДЛО. Бо у нас, як ви знаєте, там окуповані території і все зрозуміло. А що таке у нас на сьогоднішній день ще ОРДЛО, яке тільки визначене як окуповані території, за які відповідальність несе Росія, це тільки постанова Верховної Ради, а не закон. І тут дуже, дуже багато питань і дуже багато не вивчених, взагалі не проговорених пунктів, які треба все-таки окремо все-таки обговорити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

САМАР В.І. І ще одне питання. Ми приєднуємося до міжнародних санкцій. А що нам робити із Деркачем і з Медведчуком, які внесені до санкцій США?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так. Дякую вам дуже.

Ще є бажанні виступити з цього питання? Немає. Я не бачу принаймні.

Тоді ми з вами можемо перейти до обговорення останнього, я так розумію, питання нашого, як кажуть американці, last but not least. Так, але дуже цікаве і важливе питання під назвою... Воно дуже довге, попереджаю. "Запровадження норм, які передбачатимуть неможливість оскарження секторальних санкцій, застосованих до іноземних держав з підстав виключно власних державних геополітичних та економічних інтересів та запобігання спроб обходу запроваджених санкцій з боку суб'єктів, до яких застосовано санкції", така дуже цікава назва. І у нас багато виступаючих, нагадую знову про регламент.

І запрошую до виступу Романішина Олександра Вікторовича, заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, будь ласка.

РОМАНІШИН О.В. Дякую, пане головуєчий. Мій коментар буде, напевно, коротший ніж назва самого питання.

Під час різних виступів я почув, що є там бажання, зокрема, Володимира Василенка. Володимир Василенко висловив готовність долучитися до робочої групи. Ми тут не відступаємо від традицій і це ж саме питання, що стосується застосування секторальних санкцій та їх оскарження, готові розглянути в рамках діяльності робочої групи і також запросити Володимира Василенка долучитися до складу. Тому, якщо Володимир з нами, то будемо раді бачити.

І теж були коментарі щодо оприлюднення законопроекту. Гадаю, для процедури ми можемо на запит депутатів його оприлюднити, розкрити. Також скажу, що всі ЦОВВ отримали законопроект, тому для більш широкого кола через депутатів ми можемо також оприлюднити.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Запрошую Дмитра Ігоровича Олійника, директора Департаменту фінансової політики Міністерства фінансів України. Дмитре Ігоровичу, ви є?

Тоді прошу до слова Ігоря Миколайовича Ковальчука, керівника структурного підрозділу Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України. Будь ласка, Ігор Миколайович.

КОВАЛЬЧУК І.М. Я підтримую Олександра, дійсно, про питання можна довго говорити, але ми підтримуємо те, що піднімається питання про визначення можливості оскарження секторальних санкцій. Це дійсно є вагомими – прийняття такого рішення, і це буде говорити про позицію держави і про те, що треба поважати позицію держави, яка застосовує ті чи інші секторальні санкції.

І ми далі навіть пропонували б, щоб і щодо персональних санкцій теж все-таки якось передбачити меншу можливість їх оскарження. Тому що виходячи із практики тих судових тяжб, в яких Служба безпеки України бере участь як третя особа, залучається, теж інколи бувають такі випадки, що напрацьовані матеріали, доказова база і люди, суди приймають рішення трошки не в ту сторону. І дійсно, тут теж хотілося б в цьому аспекті попрацювати в рамках робочої групи, і, можливо, теж запропонувати якісь механізми, які б дозволили менше знаходити лазівки так звані для адвокатів та інших осіб, які б дозволяли скасовувати рішення України чи указ Президента про застосування санкцій. Тому думаю, що це питання ми будемо вирішувати спільно в рамках робочої групи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

І запрошую до виступу Царевського Олександра Васильовича, заступника начальника управління регулювання фінансового моніторингу Департаменту фінансового моніторингу Національного банку України.

Будь ласка, Олександр Васильович.

ЦАРЕВСЬКИЙ О.В. Колеги, я хотів би доповнити це питання іншими трошки питаннями щодо можливості оскарження, також запобігання спроб обходу запровадження санкцій з боку суб'єктів, до яких застосовані санкції.

Я хочу наголосити на тому, що дуже важливо для нас прийняття принципу правила 50 відсотків, яке наразі діє в інших державах (Сполучені Штати, Європейський Союз, інші розвинені держави), яке унеможливило обхід санкцій, які ми сьогодні обговорювали. Наразі ми бачимо дуже багато випадків, коли створюються дочірні компанії санкційними особами, юридичними чи фізичними, ті ж самі Ротенберги і так далі. Створюються дочірні компанії і проводяться операції, і наразі ми нічого не можемо зробити, тому що норми закону виписані таким чином, що санкція застосовується

тільки до тих осіб, які визначені у нас в рішеннях РНБО. Тому ми підтримуємо і як найшвидше впровадження правила 50 відсотків для того, щоб унеможливити обхід санкцій.

Крім цього, хочу сказати, що дуже доречним було б на рівні закону визначити норму, яка б забороняла проводити операції, які порушують, сприяють або можуть сприяти порушенню обмежень, встановлених санкціями, або мають на меті, сприяють, можуть сприяти уникненню обмежень. Наразі такі норми у нас визначені на рівні постанови Національного банку і норма доволі важка для застосування, і для виявлення обмежень. Тому було б дуже гарно і доречно визначити на рівні закону, і прописати, як саме повинні суб'єкти застосовувати санкції і унеможливлувати обходи цих санкцій, тобто це важливо.

Крім цього, я хотів би ще два питання, можливо трішки не по темі, я дуже коротко. Наразі сьогодні існує проблема щодо виконання судових рішень, якщо ми знаємо, то відповідно до Конституції судові рішення, що є законами, які набрали законної сили, є обов'язковими до виконання усіма державними органами, фізичними, юридичними особами і так далі. З іншого боку, у нас є санкції до осіб – блокування активів. І виходить конфлікт норм, коли до санкційної особи з санкцією блокування активів приходить судове рішення про списання коштів на користь іншої особи за результатами розгляду цього рішення судом. Більше того, у статті 6 Закону "Про санкції" передбачено, що закони та інші нормативно-правові акти України діють у частині, що не суперечать цьому закону. Тому тут необхідно нам врегулювати це питання.

І ще невеличка ремарка. На сьогодні фактично санкційні компанії з блокуванням активів не сплачують податки на користь державного бюджету України. Це виглядає таким чином, що держава Україна застосовує санкції до певних юридичних осіб, юридичні особи, використовуючи можливість цієї санкції, не сплачують податки, не сплачують заробітну плату, інші соціальні виплати. Тому також необхідно це питання врегулювати, воно є наразі дуже...

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

І запрошую Ігоря Миколайовича Гаєвського, виконуючого обов'язки голови Державної служби фінансового моніторингу України.

ГАЄВСЬКИЙ І.М. Доброго дня, шановні колеги. Я також вибачаюся, але ми просили слово по сьомому питанню, відповідно до порядку денного, по восьмому якраз у нас пропозицій ніяких не було. Якщо можна, то буквально два слова по сьомому питанню.

Неодноразово згадувалося про ефективність дій Держфінмоніторингу сьогодні в контексті реалізації своїх функцій стосовно виконання законодавства щодо запобігання та протидії легалізації щодо застосування цільових фінансових санкцій. Ключ дуже простий, тому що ми реалізуємо

наші функції буквально невідкладно, застосовуючи механізм блокування активів у тому випадку, якщо Радбез ООН приймає рішення стосовно запровадження щодо певних осіб цільових фінансових санкцій. Як тільки на сайті ООН з'являється інформація, з'являється резолюція про те, що до певних осіб застосовані цільові фінансові санкції, одразу вносяться зміни, відповідні документи і вони є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами фінансового моніторингу.

Тому пропозиції, які є зараз. Зробити це відповідно до процедур постанови Кабінету Міністрів або навіть листом від постійного представництва "Україна-ООН" до відповідного органу, який буде займатися санкціями, це все довго і це все буде займати час. Треба робити все максимально швидко, тому що це є міжнародний стандарт, це вимоги шостої та сьомої рекомендацій FATF і Україна має виконувати, саме цей сегмент санкцій реалізовувати невідкладно. Це все, що я хотів сказати задля економії часу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую, Ігорю Миколайовичу.

Зараз запрошую пані Ольгу Валеріївну Музиченко – першу заступницю голови Антимонопольного комітету України, яка є державною уповноваженою. Будь ласка, пані Ольга. Ольга Валеріївна, ви є? Немає.

Тоді, колеги, ми з вами зможемо перейти до, я б сказав, загальної дискусії з тих питань, які ми встигли з вами обговорити і дуже-дуже багато було різних питань. Тому регламент у нас 10 хвилин. Хто бажає виступити?

Я бачу, пан Клименко хотів би. Але прошу теж дотримуватися регламенту десь приблизно 2 хвилини для того, щоб надати можливість виступити якомога більшій кількості наших колег. Дякую.

Прошу, пан Клименко.

КЛИМЕНКО А. Дякую. Я хочу відштовхнутися від слів, який сказав пан Гаєвський. Він сказав, як тільки опубліковано на сайті, про ООН він казав. Питання гласності і питання входу в санкції. Ми вже сьомий рік... У нас на сайті в Black Sea News викладено в загальний доступ, дві бази.

Одна база – це судна-порушники, які заходили до портів Криму за 7 років. Інша база – це ми синхронізували оті самі всі санкції українські, американські та європейські в одну таблицю. Коли є відповідальний бізнес, то ми вже 7 років отримуємо по електронній пошті запитання: "Наша компанія хоче придбати судно, ІМО таке. Чи ви можете сказати, воно не обтяжене порушення міжсанкційного режиму?" Ми дивимося. Це судно, якщо воно дійсно є, воно з метою обходу санкцій воно за ці 7 років вісім разів змінювало назву, Воно змінювало власників, операторів і таке інше. Але ми за унікальним номером і відповідаємо: "Так, хлопці, краще не зв'язуйтеся з тим судном, бо воно три рази заходило в Крим тоді-то, тоді-то. Можливі у вас проблеми". "Все, дякуємо".

І те ж саме робить весь бізнес стосовно бази санкцій з США. Тому що воно на сайті OFAC викладено і перш ніж, весь світ знає, що перш ніж він з якимось контрагентом хоче заключити угоду, він спочатку перевіряє його на тій базі, яка викладена в загальний доступ. І якщо він щось там знаходить навіть віддалено, він з ним не працює. Тобто я хочу закликати до того, щоб ми розуміли і заложили ці механізми: максимальна гласність стосовно суб'єктів порушників, вона працює іноді швидше, ніж ті державні органи у світі. Люди просто не хочуть зв'язуватися з токсичними компаніями, з токсичними власниками, з токсичними кораблями і таке інше.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую вам дуже.

Пані Валентина Самар хотіла сказати декілька слів з приводу підбиття підсумків. Будь ласка.

САМАР В.І. Якщо можна, пізніше. Щоб дати можливість іншим колегам висловитися, а то я сьогодні і так перебираю, мені здається. Я пізніше, якщо можна.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Тоді хто бажає виступити? Тому що у нас там залишається 7 хвилин для підбиття підсумків нашого обговорення, наших слухань. Хто ще бажає виступити?

Будь ласка.

САМАР В.І. Ну добре, тоді я скажу.

Перше, що я не встигла ще сказати і дуже хотіла б сказати, – стосовно застосування якихось санкцій чи покарань до українських юридичних осіб, як правило. У нас все-таки є у законодавстві речі, які дозволяють це робити і сьогодні без Закону "Про санкції" в розумінні того, що ми застосовуємо його у зв'язку з агресією Росії проти України.

Я наведу дуже простий приклад. Але тут ще є один нюанс, про який ми сьогодні також не говорили. Так, Україна не визнає паспорти та інші документи, які видаються окупаційними владами на території Криму, Севастополя чи ОРДЛО. Але справа в тім, що ми знаємо, що сьогодні, завдяки законам про Крим, наші юридичні особи українські існують ще у паралельній російській юрисдикції. Що робити з цим? Тобто є паралельно у нас в реєстрах, українському державному і в російському державному реєстрі, дві юридичні особи. Чи ми будемо до тієї, яка в російській юрисдикції, застосовувати санкції, про які ми сьогодні говоримо, чи ні? Це питання для дискусій і прийняття рішення про наше ставлення взагалі до цієї практики, яка на сьогоднішній день існує – про існування в двох юрисдикціях.

І другий момент, який стосується того, нам треба дуже чітко вже сьогодні визначити і прописати в законі сектори, стосовно яких дійсно Україна застосовує секторальні санкції. Це не просто там якийсь перелік осіб, а це

дійсно сектори, в які не можна інвестувати, в яких не можна відкривати бізнеси, купувати корпоративні права, не можна будь-що, надавати будь-які послуги це заборона. І цю заборону треба чітко виписати, і це має те, що найтяжче для Росії сьогодні утримувати в Криму, починаючи від продовольства, а ми знаємо, що українських товарів там багато, які йдуть вже через Росію, і закінчуючи існуванням схем, які дозволяють обхід санкцій.

Я приєднуюся до колег, які запропонували і кажуть про те, що обов'язково, сто відсотків має бути в законі норма, яка не дозволяє, напряду забороняє і вводить дуже серйозні штрафні санкції до компаній, які створюють схеми для обходу заборони санкцій. У законодавстві США і Євросоюзі дуже великі покарання за обхід санкцій, за порушення санкцій, починаючи від великих штрафів до мільйона доларів і закінчуючи 50-70-річним ув'язненням, це серйозні штуки. Тому треба це також прописати обов'язково. В мене все.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

І я бачу, що хотіла б виступити пані Марія Томак, але прошу намагатися обмежити виступ двома хвилинами, якщо можна, будь ласка.

ТОМАК М. Пане Олександр, у мене навіть менше ніж два хвилини. Я просто хотіла поставити питання про необхідність якихось узгоджень конкретних дій за результатами слухань. Мені здається, що це критично важливо, тобто якщо це має бути робоча група працююча, то яким чином вона має запрацювати і врешті видати на-гора якісь конкретний проект змін, який може бути внесено до парламенту. Або якщо в нас є два законопроекти, зараз за результатами слухань те, що ми почули, так, від пані Єлизавети і від Мінекономіки, то ми не розуміємо чи вони узгоджуються, чи вони суперечать один одному і який з цих законопроектів буде поданий і від чийого імені. Тобто мені здається, що важливо принаймні ці моменти з'ясувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пані Юлія Каздобіна, будь ласка.

КАЗДОБІНА Ю. Дякую. Я дуже швиденько хотіла відреагувати на те, що говорила Валентина стосовно відповідальності. Тобто є відповідальність за навмисне порушення санкцій, і я думаю, що тут якраз ідеться про ці створення схеми уходу і воно в рамках кримінального законодавства переслідується, а є відповідальність за ненавмисне порушення. Тобто той приклад, який наводила пані Єлизавета Ясько, коли йшлося про порушення з боку Amazon, які відбулися через те, що ті люди, які купували послуги Amazon, вони знайшли спосіб обійти ті фільтри, які стояли в Amazon, тобто в них була ця система. І саме ці ненавмисні порушення, вони переслідуються за адміністративним законодавством, і йдеться там про штрафи і там процедура, така вона з розумінням того, що ви караєте свій власний бізнес, да, і, в

принципі, держава зацікавлена в тому, щоб її власний бізнес більш-менш нормально існував, платив придатки, то там процедура така з перемовинами, коли і порушники, і держава ідуть назустріч один одному. І коли порушники вдосконалюють свою систему моніторингу, тоді держава зменшує той штраф, який би він мав заплатити. Ну, тобто це такий коментар, який я хотіла зробити, щоб він лишився в записах.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Отже, колеги, ми можемо завершувати наші слухання. Це були перші слухання. Мені здається, що вони були досить вдалимими.

Я хотів би і від свого і від вашого імені подякувати співорганізаторам і авторам цієї ідеї, це Богдан Васильович Яременко і Єлизавета Олексіївна, бо вони були співорганізаторами цього дуже цікавого заходу. І я хотів би теж подякувати своїм колегам, які так само віддано працювали над цим – колегам із секретаріату.

Перед тим, як я скажу декілька завершальних фраз, я так розумію, що Єлизавета Олексіївна хотіла б сказати щось. Так? Будь ласка.

ЯСЬКО Є.О. Дякую, Олександр, дякую, колеги, друзі. Дійсно, дуже добре, що ми зібралися в онлайн, почали це обговорювати, дуже багато ваших коментарів вже озвучувалися і це дуже добре, що ми можемо почути один одного.

В мене є така пропозиція. Ми структуруємо, систематизуємо всі ваші думки озвучені, які ви сьогодні говорили, якщо є щось у письмовому вигляді, ви ще нам не надсилали, то, будь ласка, надішліть, бажано на мою електронну адресу, щоб ми одразу змогли це опрацювати.

Я пропоную, щоб там наступні кроки були такі, що ми це все узгодимо, вам надішлемо вже якийсь такий драфт більш компромісний з тим, що ви сьогодні сказали, і будемо збиратися далі, обговорювати.

Щиро радію, що вже у неформальній комунікації ми з вами це обговорюємо, з декількома вами, і це дуже цінно.

Тому, будь ласка, давайте будемо на зв'язку і, я сподіваюся, що нам дозволить ситуація в країні і карантин досить швидко зібратися знову в якомусь форматі, і вже мати те рішення, закон, який ми могли б зареєструвати і далі цю справу просувати.

Всім дякую, також дякую моєму колезі Богдану Яременку, який захворів і, на жаль, не був сьогодні присутнім. Дякую Олександр Мережко.

На зв'язку з усіма.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже вам дякую.

Отже, шановні учасники слухань, я впевнений, що ці слухання стали корисними як для народних депутатів, так і для всіх інших учасників. Сьогоднішній наш всебічний розгляд санкційних питань стане в пригоді нашої подальшої ефективній, дієвій і результативній роботі у цій сфері.

Хочу всім подякувати за участь за ті матеріали і напрацювання, які були направлені на адресу комітетів Верховної Ради України. У найближчий час ми виробимо рекомендації за результатами проведених слухань.

Я закликаю всіх взяти участь у спільному напрацюванні цих рекомендацій. Будь ласка, долучайтесь, надсилайте свої пропозиції, свої зауваження, вони будуть враховані. І після зведення всіх напрацювань, єдиний документ з рекомендаціями буде затверджений на засіданнях комітетів організаторів сьогоднішніх слухань.

Ще раз, дуже вам дякую за вашу участь у цьому заході. Бажаю вам міцного здоров'я у наші непрості часи. Бажаю усього найкращого. І сподіваюся на нові зустрічі з вами.

Дуже вам дякую. До побачення.